UMMER 44 DONDERDAG 1 NOVEMBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

die met ingang van 1929 als lid (minimum contri-ie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, vangen de in dit jaar nog versc'ijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad" gratis.

Gouverneur-Generaal en Minister van Koloniën,

Door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

—o—

Quo usque tandem . . . .

De bij de Staten-Generaal aanhangige wijziging n de samenstelling van den Volksraad kon den er Colijn koud laten, werd onlangs geschreven,[1] ant als hij steeds tegen het geheele Instituut s geweest; met dat al was de goede verhouding n Moederland tot Nederlandsch-Indië van zoo oot belang, dat de schrijver de richting, die inslagen was op het pad, dat uiteindelijk moest len tot: „Indonesia Merdika" zoo verkeerd itte, dat middels het federealisme[2]) een uitweg onden werd, die de positie van het Koninkrijk Nederlanden in zijne samenstellende deelen zou stevigen.

De thans aan het bewind zijnde Gouverneur-neraal is wel een gelukkig man, dat hij zoo de nst verstaat om de aandacht op zich te vestigen, t begon al dadelijk opzienbarend, bij de komst n Z.E., toen hij verklaarde, dat zijn komst tot doel ad om het geschokt vertrouwen van de inheemhe groepen te herstellen, maar nog meer opchudding werd verwekt, toen, nadat deze Landoogd den schijn had gewekt, dat Nederlandsch-Indië de ontvoogding hard naderde, op 15 Mei 1928 den Volksraad verklaarde, dat de leiding van derland in onafzienbaren tijd nog noodig was or onze Oost. Als een blijk van een herstel van rtrouwen diende van Landvoogdelijke zijde, de zetting van de samenstelling van den Volksraad, in 1925 dank zij het Kamerlid Feber, in dier ege in afwijking van het oorspronkelijke ontwerp, Nederlandsch element de leiding hergaf, zoodat helft min één aan de Nederl. onderdanen-heemschen toekwam, terwijl de uitheemschen minste drie, ten hoogste vijf zetels, de Nederlanrs eindelijk ten hoogste 27 en ten minste 25 zoun kunnen erlangen.[3]) Eenige cijfers, zegt Eigean,[4]) „alsof de hoogste staatsmanswijsheid en aatsmanskunst zich openbaart in een arithmesche uitkomst: 25 of 30 dan wel 5 meer of minder. Of nog eenvoudiger: wat is de grootste helft an 60?"

Waarom prof. Eigeman zoo scherp is, zal weldra ken.

Met de beste voornemens bezield, getuigt dielde schrijver[5]) en de hoogleeraar Dr. Gerret-[6]) zegt dit evenzoo, ging de Landvoogd naar lië om de heerschende onrust weg te nemen. De uverneur-Generaal had ontstemming geconstard bij een zekere groep van inheemschen, die or de aanneming van het amendement-Feber onten was. Nu vindt men het verschijnsel van ntstemming", „onrust" e.d. termen herhaaldelijk in ambtelijke rapporten gebezigd, men behoeft maar het bekende werk van S. van Deventer over het landelijk stelsel in III deelen op te slaan, en men leest van ontstemming hier, ontevredenheid daar, onrust ginds, die steriotiep weer ingetrokken of later herhaald worden, maar dat is zeker, bij de groep Europeanen heeft zich een stemming geopenbaard, die zeker op onrust wees, men behoeft de groote pers van 1925—1928 maar te raadplegen.

[1]) K.W. van 28 September 1928.
[2]) Een betere term is voor dit begrip niet.
[3]) De Voorzitter valt daarbuiten.
[4]) Indië en het Koninkrijk (1928), blz. 79.
[5]) Idem blz. 87 en 88.
[6]) Rede uitgesproken in het Concert-gebouw te Amsterdam in den avond van den 15en October 1928, in een vergadering belegd door de Nationale Unie, ter bespreking van de aanhangige wijziging der Indische staatsinrichting.

Intusschen mag men wel zeggen, dat er iets is, n.l. de zgn. Inlandsche beweging, die door een miniem klein deel der inheemsche bevolking gestuwd wordt; wat er ook van die beweging zij, succes hebben de leiders zeker, waar zij zoodanig de aandacht weten te trekken, dat men heusch denkt te doen te hebben met representanten van één volk en als men dan bedenkt, dat er zoo'n groote verscheidenheid bestaat in rassen en stammen, die behoudens wellicht een paar duizend, van geen beweging gediend zijn, dan vraagt men zich af, hoe is men toch zoo van de wijs gebracht?

En nu liggen voor mij achtereenvolgens de werken van den heer Colijn,[7]) de reeds aangehaalde rede van prof. Gerretson, prof. Eigeman's werk en het philosophische, ver van de realiteit in „droomland" voerend boek van Ir. Staargaard,[8]) alle een uitwerking van verhoogde belangstelling voor Indië, die normaliter gesproken niet zoo'n hoogen graad had bereikt: de alarmkreten van Ind. Regeering en leiders der Inlandsche beweging schijnen dat bewerkstelligd te hebben.

Nog wachten ons geschriften van verschillende vooraanstaande Nederlanders, die o.m. over Java gezworven hebben en die langzamerhand in hun milieu teruggekeerd zijn.

Heeft de heer Colijn ons medegedeeld, waarom er in Indië een volksvertegenwoordiging is, die geen volksvertegenwoordiging is,[9]) prof. Eigeman tracht aan te toonen, dat er in Indië een Regeering is, die geen Regeering is.[10])

Het zou ons te ver voeren in dit kort bestek om Eigeman te volgen in zijn motiveering, die recht tegen het standpunt ten slotte van den Leidschen hoogleeraar in koloniaal staatsrecht, prof. van Vollenhoven, gaat; wel verdient het de aandacht, dat de schrijver het instituut van den Ministerraad op den voorgrond plaatst. De Landvoogd heeft toch de omzetting ingediend, na ruggespraak met den Minister van Koloniën, bij den Volksraad, en aldus de Kroon plus Staten-Generaal voor een feit stellende. De grondwetsherziening van 1922 heeft naar Eigeman's inzichten de positie van den Landvoogd ten deele gewijzigd en voor een deel diens verantwoordelijkheid aan den Ministerraad bewerkstelligd. Was men zich op het Plein daarvan bewust geweest, dan had de omzetting eerst en vooraf de goedkeuring van den geheelen Ministerraad behooren verworven te hebben. De stemming in de Tweede Kamer zegt dan ook niet veel, men gaf in zoover Eigeman gelijk, dat een dergelijke werkwijze allerminst op zijn plaats was; men stemde maar voor, althans het meerendeel der stemmers, om niet in Indië gewantrouwd te worden. Zoover zijn wij nu al — hoorden wij onlangs beweren — dat een kleine groep van Inlanders het Koninkrijk der Nederlanden regeert.

En als men de overtuiging nu maar had — werd verder gefluisterd — dat het daarmee uit is, dan zou men de zaak kunnen laten rusten, maar dat valt te betwijfelen, de toekomst zal het leeren, nadat onze Senaat zijn votum uitgebracht heeft.

[7]) Koloniale vraagstukken van heden en morgen.
[8]) Oost en West in Nederlandsch-Indië.
[9]) Blz. 50.
[10]) Blz. 86.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag)

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

IV.

Slotbeschouwingen.

1. Samenvatting. — 2. Strijdigheid met het Regeerings-reglement. — 3. Ietwat staatsrechtelijke geschiedenis. — 4. Het begrip „eiland". — 5. De onderlinge verhouding der beide groepen. — 6. Het Plein worde naar zijn waarde erkend. — 7. Versobering van 's Lands dienst. — 8. Curaçao tevens gemeente. — 9. De andere eilanden behoeven elk een eigen kiesstelsel. — 10. Uitgroei der Bovenwindsche gemeenten. — 11. Huidige bestuurseischen. — 12. Bevordering van den landbouw. — 13. id. van klein-industrieën. — 14. Re-emigratie en behoud van landarbeiders.

1. Voor de Bovenwindsche eilanden beoogde de begrooting van 1928, met wegcijfering van hun staatshuishoudelijk- en oeconomisch bestaansrecht, een liquidatie op langen termijn, in welke periode die eilanden zich tot smokkelnesten voor den algemeenen drankhandel en tevens tot drinkwinkels voor de nabuurschap konden inrichten (zie *Kol. Weekbl.* 10 en 16 Mei d. j.: „De belastingvrijdom naar de begrooting van 1928").

De begrooting van 1929 voteert voor hen een goede schoenerverbinding, na langdurige verwaarloozing, met Curaçao, hebbende dit eiland hun landbouwproducten noodig m.n. van St. Eustatius (III. 10).

Begr. 1928 reorganiseert den publieken dienst, schakelt den gezaghebber uit, in strijd met art. 107 R.R. en verder een kleine tien fiscale- en politieambtenaren. Deze afbraak van het ambtelijk bestel ging gepaard met een derving van inkomsten à *f* 12.000. (K. W. 16 Mei d. j.).

Begr. 1929 schakelt den gezaghebber weer in en vermeerdert het getal der ambtenaren onder verhooging van inkomen. Het kost *f* 30.000. Voor agrarische doeleinden echter geen cent. (III. 1).

's Gouverneurs rede bezingt de ontvolking der Bovenwindsche eilanden naar „Beneden" (II, 18—20), waartoe de Gouverneur, zonder notie van het West-Indische emigratie-probleem (II, 13—17), in merkwaardige coïncidentie met de wenschen van het grootbedrijf, doch geheel in strijd met den toenmaligen stand van zaken op die eilanden (II, 6—12) den weg plaveide en dezen in goeden staat hield door zijn negatieve sociale politiek (I, 19). Het intermezzo tot geruststelling van het zoutbedrijf van St. Martin en tot voorspiegeling van een re-emigratie van Statianen was valsch gestemd.

Hoe de Bovenwindsche eilanden en in 't algemeen alle eilanden een geëigend bestuursorganisme te geven, bleef den Gouverneur steeds een raadsel (III, 20). De opinie zijner drie voorgangers wist hij niet te waardeeren (III, 13—15).

2. Vele zijner handelingen streden met het R.R. dat hem deed zweren de welvaart van de Kolonie (d.i. van alle zes eilanden) naar zijn vermogen te bevorderen en genoemd reglement te onderhouden en te doen onderhouden. (R.R. art. 13).

Geen prijs stellend op het behoud van gezonde en normale bevolkingstoestanden maakte de Bewindsman bij voorbaat het ambtelijk bestel dier eilanden ondercaraatsch (III, 22). Zijn vermogen beperkte zich tot slechting der oeconomisch-agrarische verhoudingen en hij onderhield niet het Ve hoofdstuk, handelende over het bestuur der eilanden (R.R. 107—134).

Het gedenatureerde gezaghebberschap liet hij in een gedenatureerd beheerderschap ontaarden (III, 19—21).

Het meest vergreep hij zich aan art. 129 R.R. ten behoeve der emigratie naar Curaçao, zoowel door doen als door laten.

Genoemd artikel verklaart den Raad van politie bevoegd „plaatselijke keuren te maken nopens alle onderwerpen, de huishouding der eilanden betreffende..."

Primair berust dus de al of niet aanmoediging van een emigratie bij dien Raad: elke huishou staat of valt met haar bewoners.

Evenzeer als genoemd college nopens de toel en de uitzetting van (zekere) personen regeli bij keur vast kan stellen (R.R. art. 6) heeft dez recht, bij keur, maatregelen voor te schrijven einde zijn huishouding op behoorlijk bevolking te houden, bevattende derhalve beperkende en manitaire regelingen op landverhuizing van arbeiders en van vrouwelijke bedienden, zo ieders persoonlijke vrijheid tot vestiging elder gedrang te brengen.

Een keur behoeft wel de bekrachtiging van Gouverneur (art. 131 R.R.), doch de Raad van litie is bevoegd de belangen van zijn eiland tot de Kroon en het Parlement te brengen (art. R.R.).

De Raden van Politie, over geen eigen midd beschikkende, zwegen en bleven in gebreke. nen te meer om wat tot hun vrije taak behoor eerbiedigen en zich niet aan machtsoverschrij en wetschennis schuldig te maken.

Ook de bevolking zweeg officieel in „curses loud, but deep!" Curaçao is te machtig en het stuur was agent van emigratie.

Het politiek bewustzijn van den creool is groot; hoogere ontwikkeling er van stuitte a de unificatie en de centralisatie naar Willem en het gevoel van machteloosheid.

De gekleurden zijn meer patriarchaal dan tiek aangelegd en doen als de negerstaats Booker T. Washington leeraart: Zij wachten het wonderbaarlijke geduld van eenvoudige z op betere begrippen in beteren tijd.

Maar dat alles doet niets af aan het feit, da bestuurspolitiek van dezen Bewindsman er was, die Thorbecke als een parasitische karak seerde. Een politiek zonder gestadigheid, zo waarborg voor den dag van morgen, zonder m len invloed, maar van een zeer ruim geweten, alles los, behalve van den verblindenden glans grootsche petroleumindustrie.

Laat ons echter als verzachtende omstandig erkennen, dat hij voor de gevolgen stond van democratiseering van bestuur, die in het Mo land als een parasitiesche loot op het springl de constitutioneele Reg. Regl. gestoken werd.

3. Evenmin als Curaçao werden de Boven sche eilanden toevallig ontdekt en gekolonis Ze waren onbewoond of zoo goed als onbew Hun Hoog Mogenden wenschten er een territo politiek te voeren gelijk in geheel Holland Amerika, geen mercantiele, als in Azië. Ee noemde politiek belichaamden zij in vaste re en wetten, waaruit voor Suriname het octroo 1681 voortvloeien zou (Mr. Dr. H. W. C. Bord in zijn „Ontstaan en ontwikkeling van het St recht van Curaçao" had niet van 1790, maar die regelingen van drie honderd jaar geleden ten uitgaan). Het „Wij, Commandeur en Ra symboliseerde het bestuurstelsel op de Boven sche eilanden.

Die Raden werden uit en door de burgerij zen en voorgedragen aan den Commandeur, di keuze deed, behoudens bekrachtiging var het perbestuur zetelend aan 't Binnenhof. Men zo er wel voor, dat hun post geen sinécure werd. was er geen diepgaand verschil tusschen het St recht der Zeven Provinciën en dat der W.-I. C pagnie, want deze was slechts de mandataris Staten-Generaal.

Aan dat historisch-gewordene sloot zich het geerings-Reglement van Fransen van de (1865) aan en dat is nu nog een model voor een zonden grondslag voor decentralisatie. Het he ook Aruba en Bonaire rechtstreeks aan het M derland en verhief hen mede van onderho heden van Curaçao tot gelijkgerechtigde recht meenschappen van het Moederland in de Car sche Zee.

4. De Commissie-Staal (1922), waarvan ook P Bordewijk deel uitmaakte, gaf voor de onder len van het gefingeerde Curaçaosche gebied „district" de voorkeur boven „eiland", aange dit laatste woord slechts een *geografisch* begrip geeft. In Caraïbisch Nederland heeft het echter vens een *territoriale* beteekenis, heeft het sta rechtelijken zin.

H.H. H.H. M.M. erkenden het lichaam der b gerij van een nederzetting, als éénheid, als gem te, als zelfstandige rechtspersoon, welke zij ter hartiging der plaatselijke belangen onder eigen

r stelde. De begrippen nederzetting en gemeen-lekten elkaar.

Bovendien sprak men niet alleen van de „Kolonie St. Cruz en Eustatius", doch ook van de eilanden van dien naam. In de notarieele overdracht de helft van de eilanden St. Eustatius en Saba 81) aan de W. I. C. schreef men „van de helfte gemelde *coloniën ende eilanden* van Sint-Eusta- en Saba". Eene iteratie, welke een gelijkwaardheid der begrippen aangaf. In 1734 vaardigmen een reglement uit: „waarnaar Commandeur en Raden van St. Martin zich zullen te gedragen", ofschoon de grenzen dier kone niet met de grenzen van geheel St. Martin envielen.

Men sprak van de drie eilanden Berbice, Eusta- en Saba, ofschoon Berbice tot het vasteland hoort; en spreekt men nu nog niet van „op Suname"?

elijk de gemeente Rotterdam ook „de Hoek" vat, zou een gemeente Curaçao in zich kunnen rijpen: „Klein-Curaçao."

Van Nederlandsch standpunt beschouwd is de houding van de Bovenwindsche eilanden tot de Benedenwindsche eilanden als die van geheel Curaçao tot Nederland.

Moederland heeft Curaçao niet verwaarloosd. Kol sprak het uit: „Als men de houding van Nederlandsche regeering en het Nederlandsche lement tegenover Curaçao nagaat, bestaat er n reden tot klagen. Nederland heeft alles gen, wat zijn hand te doen vond" (begr. 1908).

Minister Cremer was van meening, dat de samenkoppeling (met de vijf andere eilanden) met financieele gevolgen daarvan niet onbillijk ge- moest worden. Curaçao had toch ook immers voordeelen genoten van de phosphaat-exploitatie op Aruba (begr. 1899).

Koloniale Raad manifesteerde in 1920: „Indien erland de Bovenwindsche eilanden als Kolonie behouden, lijkt het billijk dat het Rijk zelf de en draagt" (I 7).

Die manifestatie had niet alleen een financieele, maar ook een *psychologischen* achtergrond. Niet speciaal Curaçaosch, maar Caraïbiaansch. historisch-geographische eenheden, die hun geschiedenis in de Caraïbische Zee schreven egocentrisch. Zij gevoelen weinig voor elkaar. Niet vijandig, maar „laat me alleen".

Hebben ze te veel gemeen om van gedachten te wisselen en op elkaars goederen gesteld te zijn, — het onderlinge jalouzie, of wel de vrees gedomineerd of achtergesteld te worden bij een gelukkigeren, grooteren of gelijkwaardigen broeder? Zoowel het een als 't ander. „A united West-India" is een meer dan honderdjarige droom en zal evenzeer een vrome wensch blijven als een samenkoppeling met Canada. Immers de Engelsche Antillen klemmen zich vast aan *Downingstreet, dat hen begrijpt, onbevooroordeeld is, dat ondervinding in Westindische zaken heeft en zekere tradities ophoudt.*

Het „Los-van-Curaçao" op de Bovenwindsche eilanden is geen rebellie, maar eer een uiting van verlangen naar zelfbeschikking onder rechtstreeksch toezicht van het Moederland, vertegenwoordigd in het Plein.

Even ongeneigd als St. Martin altijd was, St. Eustatius als „hoofdeiland" te beschouwen, zijn Eustatius en Saba genegen St. Martin als zoodanig te merken. (Het begrip „hoofdeiland" is een bureaucratische uitvinding: Den Haag is toch geen hoofdgemeente").

(Slot volgt).

COMMENTATOR.

Een belangrijke schenking?

Volgens de N. Rott. Ct. van Dinsdag 23 October is iets merkwaardigs gebeurd: „De Universiteitsbibliotheek te Leiden heeft van prins Youssaf Kamal een belangrijke schenking ontvangen".

Den volgenden dag kwam de oplossing: „De schenking van prins Youssof Kamal aan de Leidsche Universiteitsbibliotheek bestaat uit een Nederlandsch manuscript, bevattende het journaal van een ontdekkingstocht naar het Noorden van Japan van Maarten Gerritsz. Vries, geschreven aan boord van zijn schip „De Castricum" in het jaar 1643".

Prins — zal het bibliotheek-beheer hebben gehoord — tracht ge ons te bedotten nadat gijzelf bedot? Driekwart eeuw geleden heeft Leupe het handschrift van Vries' reis naar Japan gevonden; het ging aldus toe: Jhr. J. Huydecoper van Maarseveen was de eigenaar, stelde het ms. ter hand aan den uitgever Fred. Muller en deze verzocht Leupe het in te zien. Leupe vond toen het journaal van den opperstuurman Cornelis Jansz. Coen gehouden op het schip Castricum, nadat men in al die jaren niet erin was geslaagd de journalen van de Castricum en de Breskens terug te vinden."

In 1858 is het uitgegeven. Ziehier de volledige titel: „Reize van Maarten Gerritsz. Vries in 1643 naar het noorden en oosten van Japan, volgens het journaal gehouden door C. J. Coen (dus niet door Vries, zooals het couranten-bericht zegt) op het schip Castricum. Naar het handschrift uitgegeven en met belangrijke bijlagen vermeerderd door P. A. Leupe, kapitein der Mariniers. Met de daarbij behoorende kaart en eenige fac-similés en geographische en ethnographische aanteekeningen, tevens dienende tot een zeemansgids naar Jezo, Krafto en de Kurilen, en stukken over de taal en voortbrengselen der Aino-landen van Jonkheer P. F. von Siebold. Uitgegeven van wege het Koninklijk Instituut voor taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië. Amsterdam, Frederik Muller, 1858". Opmerkelijk, dat de naam van den eigenaar, die het stuk doorgaaf ter fine van advies, in den titel is vergeten.

De kaart met den trek van het fluitschip ligt op het Rijksarchief en een herhaling daarvan is aan de Reize toegevoegd. Wat Prins Youssaf Kamal nu eigenlijk aan de Leidsche bibliotheek heeft geschonken, zal misschien later blijken. Verdienstelijk is 't, dat hij eens de aandacht heeft gevraagd voor de onderhoudende beschrijving van dezen tocht en wat daaraan voorafging, zooals in de Inleiding ons wordt verhaald. Nobele aspiratiën hadden deze menschen niet: 't was om den buit en om de duiten, „omme een grooten schadt ofte wel nieuwen aenvang van negotie te crygen, op het ryck ende Goudt ende Silver Eylant, gelegen in de Zuit-zee, ter hoochte van 37½ graden benoorden de Linie Equinoctiael". Maar het desseyn moest de Schipper-commandeur zooveel doenlijk secreet houden, „voorgevende dat omtrent Manilha om buyt ende advantagie te becomen, gedestineert syn te cruysen."

Aan het journaal gaan vooraf de instructie aan Vries medegegeven en de remonstrantie ofte corte voorstellinge van Willem Verstegen die het eerst, in 1635, aan den g.g. Henricq Brouwer heeft geschreven over het reeds genoemde, of beter niet genoemde goud- en zilver-eiland; en mede de ordre tot de zeylaegie voor den Schipper-commandeur. Op blaz. 45 begint het journaal met het vertrek der schepen van Ternate, 4 April 1643; op blz. 233 eindigt het, den 18den November des zelfden jaars. De aanteekeningen van Von Siebold loopen van bladz. 265 tot 440, en zijn uitvoerig over den stam der Aino's, de Oostwilden, vóór de ontdekking door Vries van het land Jezo enkel bekend door de berichten van Aloisius Froes, Hieronymus de Angelis, Joan Saris en Françoys Caron. En uit elk dezer berichten citeert Von Siebold.

Een Lombok-Novelle

door

H. G. H.

—o—

Het is zomeravond, een van die verrukkelijke avonden in Augustus, wanneer de zon, na den ganschen dag eene verschroeiende hitte te hebben verspreid, kalm in volle pracht naar den horizont dalende, nog even de velden en bosschen met hare purper stralen bestrijkt en dan verdwijnt.

Line zit reeds een poosje buiten in het prieel naar die bloedroode schijf te staren, die nu is ondergegaan. Het is rustig om haar heen, langs den weg komt slechts een enkele landbouwer, die, vermoeid van den arbeid, huiswaarts keert en Line met een hoofdknik groet. Deze echter beantwoordt den groet niet; zij is te veel in gedachten verdiept, om nog op te merken, wat om haar heen voorvalt. De roode gloed der wangen, de oogen die onrustig her- en derwaarts dwalen, verraden onrust. Op eens werpt zij een brief, dien zij in de handen houdt, van zich af, richt zich op als iemand die een besluit genomen heeft en gaat met vasten tred de woning binnen.

Line is het eenig kind van een Indisch officier, die op expeditie is gesneuveld. De moeder, die uit liefde voor haar man dezen naar Indië gevolgd was, ofschoon hare familiebetrekkingen uit onbekendheid met die verre gewesten, dien stap hadden ontraden, werd op jeugdigen leeftijd reeds weduwe en keerde toen met haar jong kind naar hare geboorteplaats, een Geldersch provinciestadje, terug, waar hare verwanten woonden en betrok buiten, op een kwartier afstands, eene kleine woning, waartoe echter een groote tuin behoorde.

Voor haar kind, een teer meisje, was het noodzakelijk in eene gezonde streek te kunnen opgroeien en zij zelve, hoewel nog jong en vroeger bijzonder levenslustig, ach, zij had nu geen behoefte meer aan die woelige wereld; haar geliefden doode te gedenken en hun eenig kind groot en gelukkig te zien worden, was alles wat zij verlangde.

Kalm en rustig waren de jaren voorbij gesneld. Line genoot goed onderwijs en groeide tot een bevallige maagd op. Met innig genot placht de moeder haar oogappel aan te zien, het kind, wiens trekken haar voortdurend herinnerden aan den vader, dien zij zoo lief had gehad en die haar zoo wreedelijk was ontnomen.

Als Line 's avonds met haar schooltaak gereed was, dan een — twee — drie op Mama's schoot en „Toe moesje, vertel U nog eens van Papa."

Een kus, een zucht en dan begon moesje op week droevigen toon van dien goeden Papa te vertellen, die zoo veel van Mama en Lientje hield, zoo dapper en... daarom gesneuveld was...

Neen Line, als je groot bent geworden, moet je geen officier trouwen, dat geeft maar verdriet.

Maar zooals dat meer gaat, Line, telkens als zij hoorde verhalen hoe haar vader zich op het slagveld onderscheidde, hoe hij gewond, gedecoreerd en ten slotte het slachtoffer van zijn moed werd, verre van daardoor met schrik vervuld te worden, voelde dan integendeel trotsche bewondering voor den held, die in dienst van het vaderland, op vreemden bodem, den dood had getrotseerd.

Dat kind is nu een bevallige slanke vrouw geworden, een brunette met donkere verstandige oogen en regelmatige, zachte trekken, die behalve vriendelijkheid ook nog dat vrouwelijk-reine uitdrukken, die bron van alle bekoring. Geen wonder dat het hart van menig jongmensch sneller klopte, als zij naderde, dat Line, waar zij ook verscheen, steeds door cavaliers omringd werd.

Vooral trachtte de jonge dokter der plaats, die de praktijk van zijn vader had overgenomen en de achting en het vertrouwen van het publiek in korten tijd had weten te veroveren, Line welgevallig te zijn. Line's moeder verheugde zich bizonder over die genegenheid van den jongen arts voor hare dochter, omdat zij hem als een degelijk man had leeren kennen, die bovendien niet van fortuin ontbloot en — wat het meeste gewicht in de schaal legde — geen officier was.

Line zou dus bij haar kunnen blijven en geen gevaar loopen de ellende van een vroegtijdigen rouw te ondervinden.

De dochter zelve dacht daar echter anders over; zij was den arts wel genegen, waardeerde zijne attenties, mocht gaarne met den beschaafden, onderhoudenden man praten... maar het hart bleef daar koel bij.

Dit wist de dokter niet, anders had hij den brief niet geschreven, dien Line zoo even neerwierp, om vastberaden naar binnen te gaan en hare moeder te zoeken.

„Mama, ik heb nu drie dagen over het aanzoek van den arts nagedacht en besloten zijne vrouw *niet* te worden, omdat ik geen liefde voor hem gevoel."

„Maar kind — bedenk eens wat een goede partij!"

„Beste moes, wel mogelijk, maar ik houd niet genoeg van hem."

Mama zette zich zuchtend op een stoel neder; wat was dat kind toch eigenzinnig en onverstandig!

„Kom eens hier Line, dicht bij mij en vertel eens oprecht, waarom je den dokter niet hebben wilt."

Lina antwoordde niet, doch verborg het gelaat snikkende in haar moeders schoot.

„Is het misschien omdat een ander......?"

„Ach, lieve Ma, spreek daar niet over, ik mag niet hopen. Waarom hebt U Eduard altijd gezegd geen officier tot schoonzoon te willen hebben?"

„Ja kind, dat deed ik in je eigen belang, je weet hoe ik van je vader hield en toch heb ik weinig geluk mogen genieten."

„Omdat Papa jong sneuvelde, maar waarom zou Eduard hetzelfde lot moeten ondergaan?"

„Nu ja, kind, laten wij dat dan maar hopen. God geve dat je niet zoo beproefd wordt als ik! Wanneer je werkelijk van elkander houdt, in God's naam dan."

Verheugd op te springen en Moesje te omhelzen was voor Line het werk van een oogenblik.

Eenige dagen later kwam een jong officier in een fonkelnieuw uniform gestoken, haastig het erf van Line's moeder binnenloopen.

De jonge man was Eduard, juist den vorigen dag als pas benoemd 2e luitenant thuis gekomen. Hij kende Line sedert lang en brandde van verlangen zich in zijn officiersuniform aan haar te vertoonen.

„Eduard, Eduard!" klonk het van achter eenig struikgewas.

„Line, waar ben je?"

Hij keek in den tuin rond, doch zag niemand.

„Zoek maar eens," riep men nu van achter de heg.

Eduard vloog in de richting vanwaar het geluid kwam, doch was slechts halverwege genaderd, toen Line hem van achteren overviel en zijne beide armen greep.

„Mijnheer de officier, geef je over, je bent mijn krijgsgevangene," zeide zij, vroolijk lachend.

„Wacht even, ik zal mij wel wreken", en met een behendigen zwaai zich loswerkende, stond hij tegenover haar en gaf haar een flinken zoen.

„Foei, Eduard!" zei ze, blijkbaar verrast en rood van schaamte.

„Je eigen schuld, waarom doe je me ook zoo schrikken? Wat zeg je van mijn uniform, Line?"

„Van harte gelukgewenscht, je ziet er kranig uit. Wacht, ik zal Mama waarschuwen!"

„Neen, wacht een oogenblik, Line... ik wilde je even vooraf alleen spreken... men heeft mij verteld dat... och Line, zeg het mij dadelijk... is het waar?"

„Wat dan, Eduard, ik begrijp je niet," zei ze ondeugend.

„Ik bedoel, dat je... in stilte... verloofd zoudt wezen!"

„Ik verloofd en met wien?"

„Met den dokter... spreek Line, zeg dat het niet zoo is!"

Met terneergeslagen oogen schudde zij ontkennend het hoofd.

„Heb dank, Line, ik kon het ook niet gelooven, ik zou radeloos geweest zijn, juist nu, nu ik officier ben geworden en dus in staat je..."

Hij vatte hare handen en zag haar vol verlangen in de oogen.

„Line, je weet sinds lang dat ik je liefheb, wil je mijn vrouw worden en mij naar Indië volgen?"

Geruimen tijd in den tuin op en neer wandelend waren door het overgelukkig tweetal al heel wat plannetjes voor de toekomst gemaakt, toen de stem van Line's moeder hen schrikken en Eduard bezinnen deed, dat hij nog niet eens de toestemming van Mama had gevraagd!

„Ja Ma, hier ben ik, wij komen al," stamelde Line.

„Nu goed dan, kinderen, als ge elkander werkelijk liefhebt, maar Eduard, zoek het gevaar niet, wees niet roekeloos, denk aan Line."

Wat is God's bestier toch vreemd, mokte de moeder; van den beginne af had zij voor Line's oogen de ellende van den oorlog en de schaduwzijden van den krijgsmansstand met donkere kleuren afgebeeld, haar voorgehouden welk droevig lot zij zelve had te dragen. En nu bleek, dat alles te vergeefs te zijn geweest! Arme moeder! De appel viel hier weer niet ver van den boom.

Line had van haar vader geërfd de bewondering voor heldenmoed en vaderlandsliefde; voor dat fiere meisje was het steeds een genot geweest Eduard te hooren spreken over de Indische expedities; wanneer hij bizonderheden opdischte van een Toontje Poland, een Karel van der Heijden e.a. dan zwol haar borst van trots en wenschte zij eenmaal de gade te worden van zulk een dapper officier.

Was het wonder dat, als Eduard met haar keuvelend allerlei illusies zich vormde van zijne toekomstige carrière in Indië, die mannentaal haar als muziek in de ooren klonk; was het wonder dat zij dan met vertrouwen hem in de oogen zag, zijne lippen hing en zichzelf bekende, dien jon[...] man lief te hebben?

Het is nu ruim 15 jaar geleden dat Eduar[...] Line naar Indië vertrokken; hij heeft gelege[...] gehad zich in *Atjeh* te onderscheiden, was m[...] Militaire Willemsorde begiftigd geworden en [...] den naam van kranig officier verworven. Li[...] eene mooie vrouw gebleven, zij weet dat Ed[...] haar nog steeds liefheeft en hare genegenheid [...] hem is niet verzwakt, integendeel is de band [...] hechter geworden, nu zij hem eenige kind[...] heeft geschonken. Line heeft het gedroomde g[...] werkelijk in Indië gevonden. In den laatsten [...] echter, tengevolge van het verblijf op eene o[...] zonde plaats, werd zij dikwerf door koortsen [...] plaagd, die ondanks allerlei middelen om ze te [...] zweren, telkens terugkeerden. Eduard, die [...] spraak kon maken op verlof naar Europa, bes[...] in het belang van de gezondheid zijner vrouw [...] dat recht gebruik te maken; alles was reeds [...] de reis gereed, toen het bericht kwam dat eene [...] peditie naar *Lombok* zou worden ondernomen.

Hij voor zich wenschte niets liever dan die [...] peditie mede te maken, doch de toestand van [...] vrouw... Niet lang echter behoefde hij te weif[...] Line zelf drong er op aan, intrekking te verzo[...] van het verleende verlof. Zij kon best eenige m[...] den wachten, meende zij en inmiddels herstel[...] ken op eene plaats in het gebergte, waarhee[...] zich met de kinderen zou begeven.

De fiere vrouw, officiersdochter, die haar [...] had lief gekregen om zijn moedigen inborst, [...] tot geen prijs dat deze om harentwil zijne dien[...] aan het vaderland zou onttrekken, nu ze zoo [...] dig konden worden.

Neen, haar Eduard moest naar *Lombok*, hij [...] zich daar ongetwijfeld weer onderscheiden, [...] schien wel buitengewoon bevorderd worden!

Dat nu zou hij willen derven, omdat zij lijd[...] was? Nooit! En Eduard ging op expeditie.

Line nam met de kinderen haar intrek in [...] hotel te *Garoet*, in de *Preanger*, eene plaats die [...] den spoorweg gelegen, voor zieken en herste[...] den een uitgezocht oord is wegens het gelijkma[...] koele klimaat. De reis daarheen echter blee[...] zieke zeer vermoeid te hebben, zoodat nauwelijk[...] het hotel aangekomen, de dokter ontboden m[...] worden, die na 'n nauwgezet onderzoek Line b[...] de meest absolute rust in acht te nemen.

Toen de geneesheer den volgenden morgen t[...] kwam en vernam dat de gansche nacht slap[...] was doorgebracht, stelde hij voor een zieke[...] pleegster te nemen, die tevens, zoo noodig, het [...] zicht over de kinderen en beide inlandsche be[...] den zou kunnen uitoefenen.

Eenige uren daarna reeds kwam de ziekenop[...] seres zich aanmelden; zij was eene dier [...] Europeesche vrouwen, wier zachte hand, on[...] stoorbaar geduld en onvermoeide zorg haar zo[...] uitstek geschikt maken om aan een ziekbe[...] waken.

(Slot volgt)

Van Week tot Week.

Dinsdag 23 tot Maandag 29 October.

De vliegtochten naar Indië. Het 5e vliegtuig (S[...] noff-Aler) is Zo. 28 Oct. te Batavia aan[...] men. Het gedwongen zes-daagsch verblij[...] Bagdad buiten beschouwing gelaten, is de [...] in 12 vliegdagen volbracht. Het vliegtuig [...] Woensdag den 7en November de terug[...] aanvaarden. — Het derde vliegtuig (Prilw[...] Wegner) verblijft nu reeds sedert 6 Oct. [...] Cawnpore, waar het bij de landing beschadigd [...] werd.

De Perhimpoenan Indonesia en de geïnterne[...] communisten. Een te Amsterdam gehou[...] algemeene ledenvergadering van de Per[...] poenan Indonesia heeft een motie aang[...] men, waarin wordt geprotesteerd tegen de [...] banningen naar de Boven-Digoel en de on[...] dellijke intrekking van alle interneerings[...] sluiten en opheffing van het verbannings[...] Boven-Digoel worden geëischt.

Assistent-Resident van Assahan. Weltevreden, [...] Oct. (Aneta). [1]) Tot assistent-resident [...] Assahan is benoemd de controleur 1ste kl[...] bij het B.B., de heer H. J. E. Moll.

Hoofd van het Bedrijf der Posterijen. Batavia, [...] Oct. (Aneta). Aan het hoofd van het bed[...] der Posterijen, met verlof, den heer Van R[...] gelenstein is, op diens verzoek, met ingang [...] 30 November a.s. eervol ontslag verleend on[...] dankbetuiging.

Dr. Mas Samsi Sastriwidagda. Meldde eenige wek[...]

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan [...] „Nwe Rott. Ct.".

geleden Aneta dat de nationalist Dr. Samsi wegens „krankzinnigheid" was opgenomen in het hospitaal te Tjimahi, thans deelt dat persbureau (d.d. 22 Oct.) mede, dat Dr. S. als genezen van zijn „zenuwlijden" is ontslagen en naar Bandoeng is teruggekeerd.

Hevige dysenterie op Bali. Soerabaja, 22 Oct. (Aneta). In verband met het groote aantal gevallen van dysenterie, dat zich op Bali voordoet, is hedenmorgen een watervliegtuig met een hoeveelheid serum naar Benoa vertrokken. Vandaar geschiedt het transport over land.

Generaal-Majoor H. Gramberg. Bij Kon. besluit is eervol ontslag uit den militairen dienst, met dank voor de langdurige diensten, generaal-majoor der infanterie van het leger in Ned.-Indië H. Gramberg.

Univers. examens. Leiden. Econ.-doctoraal ex. Indologie de heeren H. E. Termeulen en J. J. Stienstra. — Candidaats-ex. Indisch recht de heer Roesbandi.

De Post van de gestrande vliegtuigen. Omtrent de wijze van doorzending van de luchtpostdépêches der postvliegtuigen naar Indië, welke averij hebben gekregen, is bericht ontvangen, dat de post van het derde vliegtuig, dat sedert 6 Oct. te Cawnpore verblijft, den 7 October van Calcutta is verzonden, 16 dezer te Singapore is ontvangen en 23 October te Batavia is aangekomen. De post van het vierde vliegtuig, dat de reis slechts tot Rangoon heeft kunnen volbrengen, is 18 dezer per boot van Rangoon naar Singapore verzonden, is den 23sten aldaar ontvangen en zal vermoedelijk den 27sten te Batavia aankomen.

De brandende gasbron. In aansluiting bij het desbetreffend bericht in de vorige v. W. t. W. het navolgende Aneta-telegram, d.d. Medan, 25 Oct.: De brand van de gasbron op het petroleum-terrein bij Pangkalan Soesoe is vanzelf gedoofd. De bron is waarschijnlijk verstopt, daar bij aanboring voortdurend gas wordt uitgelaten.

Zware branden. Bandoeng, 25 Oct. (Aneta). Vannacht is nabij het radiostation Rantja Ekek een zware brand uitgebroken, die anderhalf uur geduurd heeft en negen huizen verwoestte. — Koepang, 26 Oct. (Aneta). De geheele kampoeng Djoeroemapin bij Alas is afgebrand. Tweehonderd huizen, tweehonderd rijstschuren met 190.000 bosschen padi werden een prooi der vlammen. De schade bedraagt ongeveer 80.000 gulden.

Bank Nationaal Indonesia. Soerabaja, 25 October (Aneta). Ten overstaan van notaris Hazenberg is alhier de acte gepasseerd tot oprichtin van de N.V. Bank Nationaal Indonesia, met een maatschappelijk kapitaal van vijf ton. Directeur is de heer Soejono, plaatsvervangend directeur de heer Gondokoesoemo; als commissarissen treden op de heeren Soetomo, Soewarno, Sebroto, Soeroso en anderen.

Verregaand onkiesch! Soerabaja, 25 Oct. (Aneta). De Indische Cour. wijdt een bespreking aan de voorgenomen reis van het Belgische kroonprinselijk echtpaar naar Ned.-Indië en zegt, dat Indië den Belgischen troonopvolger van harte welkom zal heeten. Het blad vindt hier echter andermaal reden tot leedwezen bij het bedenken, dat ons eigen Koninklijk Huis zich bepaalt tot belangstelling uit de verte. De activiteit van het Belgische Vorstenhuis ten aanzien van de overzeesche gebieden is, aldus schrijft het blad, een voorbeeld, dat nieuw voedsel geeft aan de op dit punt gevoelde teleurstelling.

Militaire mutaties. Batavia, 26 Oct. (Aneta). Eervol ontslagen als militair commandant van de Westkust van Sumatra de kolonel van de infanterie A. H. Hofkamp. Benoemd als zoodanig kolonel A. Gleysteen.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau dr. W. G. Boorsma, gep. N.-I. ambtenaar, laatstelijk directeur der Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg.

Monument Van Heutsz. Het monument voor den oud-gouverneur-generaal Van Heutsz, dat te Weltevreden wordt opgericht, zal worden vervaardigd door den beeldhouwer H. A. v. d. Eijnde.

Opening der luchtlijnen. Batavia, 27 Oct. (Aneta). De Gouverneur-Generaal zal op 1 November a.s. de officieele opening der luchtlijnen van de Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart Mij. bijwonen.

Gouverneur van Curaçao. Bij Kon. besluis is benoemd tot Gouverneur van Curaçao, Ir. L. A. Fruytier, oud-lid van de Tweede Kamer der St.-Gen., hoofdinspecteur van den Arbeid te Groningen. De nieuwe gouverneur werd 6 Januari 1882 te Hontenisse geboren.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Twee Feesten.

Het Boeatan-feest op 27 October in Seinpost is werkelijk zéér „geanimeerd" geweest. Zoowel 's middags als 's avonds waren de plaatsen uitverkocht en heerschte er een prettige, opgewekte stemming, daar de talrijke toeschouwers van harte genoten van al het Indisch schoons, dat zij te zien en te hooren kregen.

Jammer genoeg schijnen er meer loten verkocht te zijn, dan er zitplaatsen in de zaal zijn, zoodat enkelen teleurgesteld werden. Naar wij vernemen zal de voorstelling, op veelvuldig verzoek, eerlang herhaald worden.

Toen Zaterdag om half 3 Z. K. H. Prins Hendrik, vergezeld van zijn adjudant Lt. t. z. Termijtelen, de volle zaal binnenkwam — Z.Exc. de Minister van Koloniën en mevrouw Koningsberger waren reeds gezeten — weerklonk feestelijk de welkomstmelodie op de gamelan, door leden van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond bespeeld.

Toen werd, na een hartelijke begroeting van Boeatan's presidente en een korte inleiding van den heer *G. C. Janssen* betreffende de Regeeringsfilms, de zoo typische rolprent van het Javaansche dessaleven — uit de buurt van Wonosobo — vertoond, gevolgd door die van het prachtige berglandschap en de offerfeesten bij den Bromo.

Daarna eenige vroolijke krontjongliedjes door een negental leden van „Eurasia", onder leiding van den heer *J. Benjamins* meesterlijk voorgedragen.

Zoodra de „pauze" begon, moest de Prins naar het Loo vertrekken, echter niet dan nadat Zijne Koninklijke Hoogheid bij het buffet een kop thee met Indische versnaperingen geproefd had.

Het laatste gedeelte van de middagvoorstelling kon nog bijgewoond worden door Burgemeester en mevrouw Patijn en Generaal-Majoor Insinger, Gouverneur der Residentie, die eerst na de huldiging van H. M. de Koningin-Moeder konden komen. Zij hebben de mooie films van de Vorstenlanden en der Indische kunstbedrijven gemist, doch konden nog genieten van den, onder gamelan-begeleiding, in vorstelijken stijl, door *Raden Mas Mr. Soeripto* en *R. M. Soemiar* uitgevoerden *wajang-wong*-dans: *Ksatria* en *Boetoh* (Ridder en Demon) een zinnebeeldige voorstelling van hoe het edele alle boosheid en geweld weerstaat en overwint.

De middag werd besloten met de film „Mooi Bandoeng" onder de tonen van de *angkloeng*, een stel Soendaneesche, uitsluitend van bamboe opgebouwde instrumenten, een lieflijke muziek voortbrengend, die in Europa slechts zelden wordt gehoord. Ook dit heeft men te danken aan de zeer muzikaal ontwikkelde Indonesische studenten, leden van Eurasia, die ook 's avonds de filmvoorstelling hebben begeleid.

Om 8 uur weerklonk weder de welkomst-melodie van de gamelan en dankte de presidente opnieuw de talrijke gasten voor hun zeer gewaardeerd bewijs van belangstelling in het streven van Boeatan, tevens verklarend, dat dit feest mede ten doel had Boeatan's loten te plaatsen, waarvan er nog altijd in Heulstraat 19 te krijgen zijn. Zoodra die uitverkocht zijn, volgt de trekking.

Daarna zong mevrouw *Leonie van Noorden*, op den vleugel begeleid door Mevr. E. van Vloten—Brevet, met ontroerend schoone stem een jubelend Insulinde-lied, gevolgd door twee melodieuse liederen van *Emiel Hullebroeck*, „Assam Kana" en „Ramaï dendam" en het bekende „Apaka goena ber kaïn batik" van *Constant van de Wall*, waarop een daverend applaus volgde, wèl een bewijs hoe ze insloegen.

De Bali-film toonde hoe kunstzinnig de nog altijd Hindoesche bevolking daar is. Zeer bijzonder was de runderwedstrijd door de natte rijstvelden, waarbij niet het hardst rennende span, doch die dieren, welke in de sierlijkste houding geloopen hadden, den prijs wonnen.

De Balineesche offerdans van mej. *Micky de Meyier* sloot hierbij prachtig aan. Zij is een danseres van godsgenade, bezit er niet alleen het soepele lichaam, maar ook het noodige temperament en uitdrukkingsvermogen voor, zoodat de toeschouwers tot tranen toe geroerd werden.

Nadat het gordijn gevallen en de „rust met Indische versnaperingen" begonnen was, bleef men nog geruimen tijd onder den indruk er van.

Na de pauze speelden de Eurasia-leden weer keurige krontjong-liedjes, luide toegejuicht en werd de Bromo-film van 's middags herhaald.

De grappige één-acter van *Mia Aarwen*: „Tjangs", talentvol gespeeld, zoodat de zaal telkens in gullen lach uitbarstte, was een vroolijk besluit van den avond.

De jeugd bleef in Seinpost nog tot na middernacht dansen.

Feest op een ver eiland. [1])

Aardig is hierna het verslag te lezen van een geheel andere soort feestviering, in een afgelegen oord van Insulinde.

Op de verre eilanden van den archipel, waar het leven eentonig voorbijgaat en waar de grootste gebeurtenis is het binnenkomen van de Javaboot — eens in de twee weken of met nog langer tusschenpoozen — met berichten uit Europa en Indië, op al die stille posten komt toch éénmaal in 't jaar wat leven en beweging en wel als de verjaardag van onze Koningin wordt gevierd. Een jong doktersvrouwtje schrijft hierover uit Waingapoe op Soemba o.m.:

„Van het geheele eiland waren de *radja's* (vorsten) met gevolg opgekomen om *hormat* (eer) te bewijzen en zelden zagen we zooveel schitterende *kaïns* (weefsels) en krissen bij elkaar, als in deze dagen.

Op 31 Augustus maakten eerst 's morgens van 8—9 uur de hoofden hun opwachting bij den A. R. Ook was er een optocht van 300 christelijke schoolkinderen met vlaggetjes gewapend, die in een buitengewoon langzaam tempo vaderlandsche liederen zongen. „In naam van Oranje" in 't Maleisch — 't klonk ons vreemd in de ooren!

Zaterdag 1 Sept.: Races op een groot open veld op den weg naar Kambaniroe. Het was éénig. Duizenden en nog eens duizenden Soembaneezen stonden langs de baan en gilden oorverdoovend. De *Radja's* zaten bij ons in de tent. Er reden ongeveer 150 paarden — deels van Radja's, deels van Aldjoefrie (den grootsten Arabischen paardenfokker) en van de Matawai (de gouvernementsfokkerij). Het was eenig leuk. De schitterenste paarden zag je en alle werden bereden door Soembaneezen met fleurige kaïns om en helgekleurde lappen om hun hoofd. Je werd haast doof van het gekrijsch, waarmee ze aangevuurd werden door de duizenden toeschouwers. Ik vergat nog te vertellen, dat ik plechtig het touw van de baan door moest knippen. 's Middags was de prijsuitdeeling op het feestterrein en kwamen alle paarden met vlaggen behangen voor. De winnaars gingen daarna nog dansen op de paarden — echt een soort tandakken en dat in die fantastische costuums. 't Was een prachtig schouwspel.

Ook waren de dansen merkwaardig, die ze 's avonds onder gonggetrommel op 't veld uitvoerden. Aan een boom waren 3 *gongs* (bekkens) opgehangen — een heldere, een tusschensoort en een groote doffe, waarop de 2 dansers beurt om beurt sloegen. Steeds dansen 2 mannen, een man en een vrouw of 2 vrouwen, maar nooit meer tegelijk. De mannen springen woest in 't rond met getrokken mes en de vrouwen hebben in iedere hand, om den middelvinger, een stukje geitenvel met een pluk lange, witte haren er aan. Zij trillen dan met de vingers, waardoor de geitenhaartjes sierlijk wuiven. De vrouwen hebben een heel hooge schildpadden kam op 't hoofd en in 't rond daarvan is een kleurige sjaal gewonden, die in lange einden op den rug hangt. Verder hebben ze kettingen om den hals. Zij dansen ten hoogste 5 minuten achter elkaar.

Soms zingen de vrouwen ook een eentonige melodie. Alleen de mannen slaan beurtelings op de gong — de vrouwen *tandakken* (dansen) alleen.

De Savoeneezen dansen heel anders — hun dans heet „*padoa*" en is een godsdienstige reidans, waarbij ze zacht een eentonige melodie zingen, die sterke overeenkomst vertoont met Gregoriaansche kerkmuziek.

Ze staan in een grooten kring, allen met het gezicht naar het midden en de handen op elkaars schouders, mannen en vrouwen door elkaar. De vrouwen hebben op de wreef kleine, gevlochten, vierkante mandjes hangen, die om den enkel bevestigd zijn. Die mandjes zijn gevuld met *katjang idjoe* (groene erwtjes) en als ze nu met de voeten gaan stampen, ritselt de *katjang idjoe* en krijg je een eigenaardig geluid, dat den dans begeleidt.

[1]) Overgenomen uit „Het Vaderland".

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West” toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „Wat heb ik aan de Vereeniging?”, ware eenvoudig t beantwoorden met: „De Vereeniging heeft wat aan U”

Langzaam loopen ze nu in 't rond, steeds dezelfde danspas uitvoerend. Het zingen en het geritsel van de *katjang idjoe* moet de opwinding brengen. Steeds gaat het vlugger en eindelijk draait de kring in een snel tempo rond. Toen wij er naar keken, stonden er zeker 200 menschen in den kring — 't is heel typisch om te zien. De Savoeneezen dansen alleen 's avonds, liefst bij lichte maan. Feitelijk mogen de Christen-Savoeneezen niet meedoen aan zoo'n heidenschen dans, maar er werd erg gezondigd. Zoo'n oud gebruik zit er rotsvast in en ik vind 't jammer, dat de Zending deze oude gebruiken zoo tegengaat om ze te vervangen door onze Westersche opvattingen."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De vierde Holland-Indië-vlucht.

De dag van 12 September 1928 was voor Nederland en Ned.-Indië van groot belang. Het was *het begin van het luchtverkeer in Ned.-Indië, de aanvang van het luchtverkeer op Ned.-Indië*. Den 23sten September kwam het postvliegtuig van luit. *Koppen* te Medan aan (*Deli Crt.* 24/9, 1ste en 4de bl.). Dit voor Indië nieuwe verkeersmiddel ontsluit tal van nieuwe wegen. De *D. C.* liet zich hare correspondenties en dagbladen uit Holland per luchtmail toezenden en zorgde bovendien voor een correspondent aan boord. De Redactie heeft onmiddellijk na de aankomst van het vliegtuig, door de medewerking van den zender van den heer *Janssen*, de *radio*-luisteraars in Noord-Sumatra bericht doen toekomen. Op de onderneming *Haboko* b.v. heeft men het bericht per luidspreker voor de verzamelde heeren uitgeroepen. Het kwam uitstekend over, zelfs tot Koeta Radja. Tevens zijn uitvoerige bijzonderheden uit de verslagen rondgeroepen, als een staaltje van wat de toekomst kan brengen.

In het buitenland heeft de serie vluchten buitengewoon groote belangstelling getrokken. De „*Statesman*" te Calcutta schrijft o.a.: „Sedert de Hollandsche vloot de Theems opzeilde met een bezem in den mast, is Groot-Brittannië niet meer zoo door de Hollanders in de schaduw gesteld als in deze dagen der luchtvaart. Ten opzichte van deze afstandsvluchten blijven wij achter en in *Britsch-Indië* zien we nog maar het begin van burgerluchtvaart. Een program is vastgesteld, waarbij gehoopt wordt dat over ruim een jaar een Br.-Indische maatschappij in staat zal zijn de verbinding Karachi—Delhi eens per week te maken. In April 1930 zal de lijn doorgetrokken worden tot Calcutta en in April 1931 tot Rangoon. Deze laatste dienst biedt de beste commercieele vooruitzichten en we hopen, dat hij spoedig daarna dagelijks zal worden. Ondertusschen toonen onze *Hollandsche* vrienden wat er gedaan kon worden. Bovendien geeft het niet alleen in de luchtvaart de leiding. *Java* en *Holland* zijn in *draadlooze telefonische verbinding*, en wanneer een Hollandsche planter zijn zieke echtgenoote in Den Haag kan toespreken, waarom zou dan een bewoner van Calcutta niet met Londen kunnen spreken? Kortgeleden sprak Ormsby Gore van Java met het Ministerie van Koloniën te Londen, maar dat kon hij van Br.-Indië uit niet doen. In Java luistert men naar concerten uit Den Haag, terwijl Br.-Indië niet naar Jix's speeches of Harry Lauders liederen kan luisteren." In dit en dergelijke artikelen vindt men den geest die het buitenland bezielt en de bewondering die het voor de Nederlandsche luchtvaart koestert. Onze vliegeniers brengen daartegenover groote hulde aan de medewerking der Royal Air Force voor het gebruik van aerodromes en andere vriendschappelijk bewezen diensten.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over onze Indische luchtmacht (15 en 18/9, 3de bl. „Legervliegeniers", *Zentgraaff*) en over „Het zwaard van Damocles" (19/9, 2de bl. *R. v. S.* te Londen); de *Java-Bode* (25/9) beschrijft de aankomst van luit. Koppen te Tjililitan, ons nieuwe vliegveld bij Batavia.

„Buiten Indië".

De vijfde commissie van den Volkenbond te Genève heeft het Britsche voorstel aan den Volkenbondsraad aanvaard om *een commissie naar het Verre Oosten* te zenden, ten einde een onderzoek in te stellen naar het *opiumschuiven* en den *smokkelhandel* in het heulsap. In overeenstemming met het amendement van onzen vertegenwoordiger, den heer *Van Wettum*, zal Amerika uitgenoodigd worden de commissie ook tot de *Philippijnen* toe te laten teneinde gegevens te kunnen verzamelen noodig voor de bestudeering der werking van een eventueel algeheel verbod op het rooken van opium. Aan de vierde commissie (de begrootingscommissie) zal een crediet van ten hoogste 250.000 (Zwitsersche) frs. verzocht worden ter bestrijding van de kosten der in te stellen enquête. Zeventien landen onthielden zich van stemming bij de beslissing omtrent het voorstel, wegens de *financieele bezwaren*, die zij ertegen hadden. Dertien landen (w.o. *Nederland*) stemden voor, *China* was het eenige land, dat tegen stemde. Het voorstel heeft na Engeland's vasthoudende aandrang, ten slotte de goedkeuring verkregen van de budgetaire commissie. Met 17 tegen 5 stemmen werd besloten 100.000 Zw. frs. uit te trekken op de begrooting. Tegenstemmers waren China, Japan, Portugal, Lithauen en Italië. Men veronderstelt, dat de Ned.-Indische regeering bereid zal zijn bij te dragen in de kosten. Dit zou medewerken tot versterking van de overtuiging, dat Indië al het mogelijke zal doen ter bestrijding van het opium-kwaad, hetgeen te meer van belang is omdat het bestrijdingssysteem van Ned.-Indië wellicht het beste is. Het *Bat. Nwsbl.* (20 en 24/9) merkt hierbij op dat de opium-enquête van den Volkenbond ook voor de binnenlandsche verhoudingen in Ned.-Indië van zeer ingrijpende beteekenis kan zijn; voor den financieelen toestand bijv. kan zij aanzienlijke gevolgen met zich brengen. Nog belangrijker, niet in concreto, doch sympthomatisch, is de geschiedenis van den ambtenaar van den Volkenbond, voor het onderzoek der *Indische arbeidsverhoudingen*. De actieve belangstelling van het Arbeidsbureau van den Volkenbond en de voorgestelde opium-enquête accentueeren de beteekenis van het woord: *dat wat buiten Indië geschiedt* belangrijker is dan hetgeen zich binnen de landspalen afspeelt.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (24/9 „Kellogg Pact"; 3de bl. „Amerika tegen den oorlog", *F. B. Kellogg*; 20/9, 3de bl. „Japan in China"; 21/9, 3de bl. „Rusland"), het *Soer. Hbl.* (18/9, 3de bl. „Burma"; 21/9, 2de bl. „Br.-Indië" en „Chineesche kroniek") en *De Loc.* (17/9, blz. 6 en 24 „De Philippijnen", *Prof. dr. Berg*; blz. 30 „Netherlands-Colonial Trade Review"; blz. 41 „Onjuiste berichten buiten de wet", *H. de Jouvenel*; 22/9, blz. 38 „De zending", *Moelia*).

Onderwijs.

Op het 7e Onderwijs-congres te Batavia (*Bat. Nwsbl.* 19 en 20/9) sprak de heer *Sonnenberg* over de waarde van *anti-opium* en *anti-alcohol-onderwijs op de lagere scholen*. Spr. schetste eerst het drankverbruik-kwaad en den strijd hiertegen aangebonden door matigheidsvereenigingen e.d.m., zooals de Orde van Goede Tempelieren. Tegenover afname van het drankverbruik onder de Inlanders staat een toename bij de Chineezen. Spr. bepleit de jeugd te doordringen van het groote maatschappelijke kwaad, verbonden aan het drank- en opiummisbruik; dit kan geschieden bij de lessen in Natuurlijke Historie. In Amerika is het anti-alcoholvraagstuk een verplicht leervak. Maar ook in andere landen wordt reeds anti-alcohol-onderwijs gegeven. De onderwijzer kan er op doeltreffende wijze toe medewerken het opium- en alcoholvraagstuk te bestrijden. *Regeeringssteun* is noodig en spr. hoopte dat het nog eenmaal zoover zal komen. De heer *Anthonisse* wilde door wetten en maatregelen de Inheemsche bevolking vrijwaren voor het voortschrijdend alcoholgevaar. (Applaus).

Het *Bat. Nwsbl.* (22/9, 3de bl) bevat de voorstellen eener commissie tot „Landbouwverbetering" in Britsch-Indië; zij beoogen een toestand te scheppen, die in vele opzichten overeenkomt met dien in Ned.-Indië.

Oostersch schrift en karakter.

De heer *J. H. Duyvensz*, bedreven in het analyseeren van het schrift van Westerlingen, heeft zijn ervaring getoetst aan de ontleding van het schrift van Oosterlingen (*De Loc.* 18/9, bld. 25). Grondbeginsel van de *schriftkunde* is dat alle aandoeningen van den mensch omgezet worden zoowel in bewuste als onbewuste bewegingen. Bovendien treedt voortdurend het oog op als beoordeelaar van het schriftbeeld en let dan onophoudelijk op netheid, goede vormen van de letters en op de juiste indeeling van hetgeen geschreven wordt. Schr. kwam in het bezit van schrift van *Chineesche* doctoren, studenten, advocaten en groote kooplieden, tevens in dat van gevangenen, falsarissen enz. Schr. concludeert dat de aandoeningen en gevoelens in het schrift van den Oosterling en in dat van den Westerling uitgedrukt worden door dezelfde bewegingen. Het schrift van den Westerling zou dus volkomen gelijk zijn aan dat van den Oosterling, dus geen enkel kenmerkend verschil dragen. Dit nu is waar voor het schrift van den zeer ontwikkelden Oosterling, maar het komt niet uit voor den eenvoudigen man, wiens schrift het kenmerk draagt door een Oosterling geschreven te zijn en wel door overdaad van halen, krullen en onnoodige lijnen, te verklaren uit een hang naar hoofsche manieren en een sterk ontwikkeld gevoel voor vormelijken omgang. Is het schrift van den eenvoudigen Westerling meestal onbeholpen en houterig van vorm, en verraadt het daardoor mindere ontwikkeldheid, de Chinees verraadt dit door zijn koppig vasthouden aan beleefdheidsvormen, die hij uit in quasi opsieringen in zijn schrift. Het gevolg van de eigenaardigheden der opvoeding van *de Chineesche vrouw* en de strenge achteruitzetting van *het Chineesche jonge meisje* is, dat vele eigenschappen van de Chineesche vrouw in het schrift slechts heel vaag worden aangeduid. Er waren slechts aanwijzingen en weinig duidelijke kenteekenen. De eigenschappen zijn in slapenden toestand aanwezig en wachten slechts om gewekt te worden. Het schrift krijgt daarom op het eerste gezicht iets doods. Toch is de gevolgtrekking te maken, dat het schrift van de Chineesche vrouw even sterk afwijkt van dat van den Chineeschen man als wij dat in het Westen gewend zijn. *De Indische rechter* heeft vaak gebruik gemaakt van schriftkundige voorlichting, maar voor zoover schr. weet, zijn er geen ambtenaren, die in het bijzonder belast zijn met schriftkundig onderzoek. De rechter roept steeds de hulp in van enkele te goeder naam en faam bekend staande schriftkundigen.

De Landschapskassen.

De *Java-Bode* (20/9) en de *Deli Crt.* (26/9) bespreken het periodieke boekwerk van de begrootingen en overzichten van de Landschapskassen over 1927. In 1918, na een ernstige critiek in de Tweede Kamer om beter toezicht op de geldmiddelen dezer kassen, werd met deze uitgave begonnen, doch toen in 1920 de malaise naderde werd ze gestaakt, om in 1923 te herleven, eerst in vereenvoudigden vorm, daarna weer uitgebreid. De geduldige snuffelaar kan uit dit lijvige boekdeel heel wat bijzonderheden putten over het werk der Landschapskassen in de Buitengewesten, maar nog steeds wordt hierin gemist een beschouwend overzicht van den arbeid en de financieele positie van de Landschapskassen. En daarnaast de quaestie van toezicht, financieel deskundig toezicht op het beheer van al deze gelden. Het gaat hiermee als met alle openbare middelen, waarop ter wille van de belastingbetalers en in hun naam grondig deskundig toezicht moet worden uitgeoefend. Het gaat hier om rond *f* 30 millioen. Voor Sumatra's Oostkust alleen voor bijna *f* 6 millioen. De *Deli Crt.* heeft deze kwestie herhaaldelijk naar voren gebracht, tegelijkertijd met het vraagstuk der contrôle op de gelden van den Cultuurraad en van de Gemeenten ter S. O. K. In totaal is ter S. O. K. een bedrag van meer dan *f* 10 millioen aan openbare gelden te controleeren. Niets ware eenvoudiger dan een klein accountantsbureau voor gemeenschappelijke rekening te openen voor een scherp toezicht ook op eenheidsprijzen voor arbeid en materialen. De tegenwoordige toestand is niet juist; daar zijn vrijwel allen het over eens. Volgens de *Java-Bode* konden de gouvernements accountantsdienst, de inspectie van Financiën en de Generale Thesaurie zich niet met de contrôle inlaten wegens *gebrek aan personeel*. De dienst der Buitengewesten was dus wel genoodzaakt een onderafd. Financieele Zaken bij de afdeeling Bestuurszaken der Buitengewesten op te richten. Er waren hiervoor *geen accountants te vinden*. Volstaan moest dus worden met boekhoudkundige krachten voor de contrôle op de landschapskassen; ook het personeel dezer afdeeling is zeer beperkt. Thans is een voorstel aan de Regeering in bewerking om op het Dep. van B. B. *een cursus* te openen voor de *opleiding van boekhouders*, die zullen worden toegevoegd aan de bestuursambtenaren, die het beheer over de 78 Landschaps- en onderafdeelingskassen voeren. De opleiding zal ook niet goedkoop blijken, maar er wordt dan tenminste een einde gemaakt aan den toestand van heden.

Het *Soer. Hbl.* geeft artikelen over „De centrale Kamer van Koophandel" (18/9) en „Mijnbouw-zaken" (19/9, 3de bl. Z.), *De Loc.* (20/9, blz. 3) over „Weeskamers".

Een Controleursvrouw in de rimboe.

De *Java-Bode* (22/9) vertelt van het 10-jarig rimboe-leven in de Buitengewesten van de echtgenoote van den controleur B.B. *M. A. Bouman*. Mevr. Bouman-Houtman fungeerde als technische voorlichtster der tentoonstelling van Timorweefsels in de Theosofische Loge aan het Koningsplein. De allereerste standplaats in Midden-Borneo, welke zij met haar echtgenoote kreeg, was Smitau, gelegen op 4 dagen stoomens van Pontianak. Daar woonde geen enkele Europeaan. Een bootje van den Resident, dat

hun ter beschikking gesteld werd, gaf hun gelegenheid om een tournee door het zeer waterrijke gebied te maken. Talrijke meren worden er aangetroffen, die in prachtige streken gelegen zijn. Maar menschen zag men er bijna niet. Slechts water en lucht waren de „afwisselingen", die men er te aanschouwen kreeg. Het was een ideaal plekje van Moeder Natuur. De Dajakbevolking, waarmede men af en toe in aanraking kwam, was zeer vriendelijk voor de controleursvrouw. Ook haar man kon zeer goed met de bevolking overweg. Binnen den kortst mogelijken tijd wist hij hun taal, zelfs in dialecten, te spreken. Hij heeft zich dan ook uit vriendschap in een der stammen doen opnemen. Een prachtige wapencollectie verzamelde hij aldaar. Na eenigen tijd volgde eene overplaatsing naar Kroë, waar men 1½ jaar verbleef. Ook daar was het eenzaam. Vervolgens ging het controleursgezin met Europeesch verlof. Na ommekomst van het verlof werd controleur B. op Djene Ponto in Z.-Celebes geplaatst. Ondanks alle zorgen en lasten, die zij met haar man doorleefde, vond deze moedige vrouw nog gelegenheid hare idealen na te streven en de kunst te dienen. Na 1½ jaar kreeg controleur B. Timor Koepang als standplaats. Hier interesseerde zij zich voor de paardensport en voor de weefkunst der Timoreezen. Thans is contr. B. op Alor geplaatst. Met haar gevoel voor schoonheid in de ongerepte natuur, met haar belangstelling voor ethnologie en voor meerdere wetenschappelijke en zakelijke vraagstukken en met haar moederschap over twee kinderen, en haar sport voelt mevr. Bouman zich in Alor evenmin eenzaam als in Djene Ponto.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (15 en 21/9 „Timor", *Villanus;* 18/9 „De G.-G. op Bali";21/9 „De G.-G. op Borneo"; 19/9, 3de bl. „Naklanken der Holl.-Amer. exp." naar N.-Guinea; 20/9 „Undesirables", Z. over Bataksche soldaten), *De Sum. Post* (25/9, 2de bl. „Een onrechtmatig bezit"), *De Loc.* (17/9, blz. 1 „Uit de Minahassa" en blz. 39 „Van Ambon naar Medan", *Dr. Broersma),* het *Bat. Nwsbl.* (19, 21 en 22/9 „Relletjes op Biliton"), de *Java-Bode* (21/9 „Bali en zijn godsdienst") en de *Deli Crt.* (24/9 „Een massa-aanval in Atjeh" van leprozen; 27 en 28/9 „In de Bataklanden").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het standbeeld voor Van Heutsz.

Het volgende vinden wij in de *Soeloeh Indonesia Moeda* van Aug., het orgaan van de Indonesische Studieclub te Soerabaja en de Algemeene Studieclub te Bandoeng, twee vereenigingen van Indonesische intellectueelen:

De „groot . . . ." [1]) Van Heutsz zal nu zijn standbeeld krijgen, zelfs meer dan één, n.l. een te Weltevreden en een te Amsterdam. Over de verregaande onkieschheid om in dit land (Indië) een standbeeld te plaatsen van den man die duizenden, waaronder weerloozen, in den dood joeg, opdat de Hollandsche vlag victorie zou kraaien in den Maleischen archipel, zullen we het nu hier maar niet hebben. Elk Indonesiër, die zich ook maar eenigszins politiek bewust is, zal zijn schouders ophalen voor dit nieuwe staaltje van den kwetsenden eigenwaan van de groep die hier te lande (Indië) het Hollandsche volk vertegenwoordigt. En de niet-politiek bewuste Indonesiër zal door dit standbeeld, dat daar te Weltevreden moet verrijzen, zeker niet gebracht worden tot een eerbiedig gedenken van dien gouverneur-generaal onder wiens bewind de Atjehschandalen, de beruchte Gajo- en Alastocht en diverse wreedheden in de andere Maleische eilanden bedreven werden.

Overigens kan de Indonesiër bij het aanschouwen van dat standbeeld zijn hoofd schudden en zich afvragen of Holland dan geen andere figuren heeft dan dergelijke sabelkletteraars, om publiekelijk te huldigen.

Maar we willen wel het een en ander zeggen over het standbeeld dat daar nu te Amsterdam zal verrijzen. De Gemeenteraad aldaar heeft eindelijk het aanbod van dit standbeeld aanvaard met 24 tegen 21 stemmen. De uitslag van die stemming heeft enkele Hollandsche organen in deze contrijen reeds aanleiding tot weinig waardig betoog gegeven, betoog zooals we dat van die fascistische organen gewend zijn. Er is gesproken van „socialisten en communisten die men uit de raden moest trappen" (deze menschen zijn inderdaad rijp voor zelfbestuur), er is geleurd met de grootsche huldebetuiging toen gebracht door het Nederlandsche volk. Daarop willen we hier even wat dieper ingaan, omdat die voorstelling geheel in strijd is met den werkelijken stand van zaken.

Tot eer van de Nederlandsche natie moet gezegd worden dat het beste deel van het volk niets voor die huldebetuigingen voor Van Heutsz voelt, doch dat het slechts een beperkte categorie van kapitalistische scherpslijpers is die den dooden Van Heutsz als demonstratie-object wil gebruiken om een fascistisch getint nationalisme op te zweepen, dat bij het minst goede deel van elk volk steeds gereeden ingang vindt. En vooral bij een koloniaal publiek dat zijn ijdelheid-van-blanken-man er door gestreeld voelt. In koloniale zaken beheerscht die groep van scherpslijpers thans de groote pers in Holland zoowel als hier, maar, dit zij nogmaals tot eer van het Hollandsche volk gezegd, de meerderheid loopt er niet in.

De intellectueelen in Nederland zijn te critisch onderlegd om niet in te zien dat Van Heutsz in het geheel geen groot man was, dat hij niets anders deed dan uitvoering geven aan de in Den Haag uitgestippelde imperialistische koloniale politiek en dat de wijze waarop hij die uitvoerde, gepaard ging met onnoodige en schandelijke wreedheden, waarvoor elk fatsoenlijk Nederlander zich schaamt. Vandaar, dat het in Nederland een groote lijdensgeschiedenis is geweest met die Van Heutsz-hulde, dat de drie bekendste der niet zeer talrijke Nederlandsche beeldhouwers geweigerd hebben een standbeeld voor dien man uit te voeren, terwijl een van hen, de uitvoerder van een standbeeld voor den Boerengeneraal de Wet, verklaarde dat, wanneer men een standbeeld voor De Wet ontwierp, men dat niet deed voor Van Heutsz. In een Nederlandsch letterkundig blad van standing, we meenen „Groot-Nederland", is toen Van Heutsz in zijn ware gedaante van koloniaal officier geteekend. En dat viel allesbehalve vleiend uit, tegen een achtergrond van brandende kampongs.

De beroemde begrafenis, waarover men in de Nederlandsche bladen hier te lande zoo verrukt was, is niets anders geweest dan een militaire betooging waaraan het volk geen deel had.

Dit verklaart waarom het dan eindelijk met niet meer dan 3 (zegge drie) stemmen gelukt is, de stad Amsterdam dit door een vierde-rangs beeldhouwer vervaardigde monument aan te smeren, dat, als het er komt, voor den Indonesiër daar in Amsterdam zal staan als het symbool van de voor hun vrijheid strijdende verzetslieden, van de in de Gajo- en Alaslanden vermoorde vrouwen en kinderen en van de appreciatie voor die daden door een deel van het Nederlandsche volk.

Wat wij het Nederlandsche volk als geheel slechts verwijten, is dat het, waar het officieel voorgeeft met den Indonesiër te willen samenwerken, niet verhindert dat de vrije hand wordt gegeven aan een groep lawaaimakers die, gezien hun bewondering voor Van Heutsz, niets liever zouden willen zien dan een herhaling van de onder zijn bewind bedreven schanddaden.

Gevolg is dit natuurlijk van het verschijnsel dat men in bijna alle Westersche parlementair geregeerde landen kan waarnemen, n.l. dat het beste deel van de natie zich aan de publieke zaak steeds minder gelegen laat liggen. Doch die onverschilligheid hebben wij het recht haar tot een verwijt te maken wanneer de Indonesiër daardoor wordt overgeleverd aan de onsmakelijke betoogingen der reactionnairen.

En nu vragen wij nog dit: wat zouden deze Van Heutsz-aanbidders er van zeggen als de Indonesiër van zijn kant nu eens publiekelijk ijverde voor een standbeeld van Dipo Negoro (dat mettertijd er wel komt), die vocht voor de vrijheid van zijn volk, niet om een ander volk te onderwerpen en de zegeningen van het Westersch kapitaal deelachtig te doen worden, in den vorm van poenale sanctie, uitvoerrecht op inheemsche rubber, suikerindustrie in heerendiensten? Of voor Tjipto, die een geheel leven offerde om te strijden voor de Nationale Zaak? Het antwoord weten we wel: dan is de Indonesiër een kwajongen, dan is hij communist of andere „ist", dan komen er printahs om inzameling van gelden onmogelijk te maken, maar voor een standbeeld van Van Heutsz mag hij misschien zelf nog wel bijdragen. Regenten en vertegenwoordigers van Soenan en Sultan zullen wel tegenwoordig mogen (of moeten?) zijn bij de onthulling van dat standbeeld voor den „grooten Gouverneur-Generaal Van Heutsz, die . . ." Och, het recept is welbekend, het behoeft hier niet herhaald te worden.

Maar wij herhalen slechts onze vraag: heeft Nederland dan geen grootere mannen om op te wijzen en om publiekelijk te huldigen, met betrekking tot zijn koloniale geschiedenis?

[1]) (Noot van de redactie der S.I.M.). De redactie laat hier een voor Van Heutsz niet erg malsch woordje weg. Want in Indonesia weet niemand (ook niet de N.-I. strafrechter zelf) wat wel en wat niet door den N.-I. Kolonialen beugel kan. De elasticiteit van dezen beugel vindt nergens ter wereld haar weerga.

Groot-Indonesië.

Met dit opschrift treedt de redactie van het nationalistische blad *Darmo Kondo* te Solo in een nadere beschouwing over het te Soerabaja gehouden P.P.P.K.I.-congres.

In de eerste plaats stelt zij voorop dat het congres het bewijs heeft geleverd dat het nationaliteitsgevoel reeds diep in den boezem van het volk is doorgedrongen. Alles was op het congres Indonesisch; jammer was het dat Inlanders als Alimoeso, Ratulangi, Apituley en Laoh zich daarvan niet konden overtuigen door de vergaderingen bij te wonen.

De ontvangst, alsmede de huisvesting der congressisten waren eenvoudig schitterend.

Verder was de belangstelling van het volk enorm; het volk dat begreep dat de voormannen daar kwamen om over het belang van het volk te beraadslagen. Een frappant bewijs was wel dat de belangstellenden zich niet door den regen lieten afschrikken en niet wilden weggaan alleen om geen woord van hun voormannen te missen.

De verstandhouding tusschen de leiders was uitstekend; er was geen sprake van deze of gene partij, er waren slechts voormannen van de Indonesische volksbeweging.

Niet te verwonderen zal het zijn indien de sanagroep met zuur gezicht de goede resultaten van het congres verneemt en nieuwe wegen tracht te vinden om den keten tusschen de leiders en de nationale partijen te verbreken, doch de leiders zijn waakzaam.

Elke bij de P.P.P.K.I. aangesloten politieke partij is moreel verplicht de aangenomen motie te eerbiedigen; op het volk rust de moreele plicht het streven naar de oprichting van de nationale bank te steunen. (Bij bedoelde motie werd besloten om bij propaganda voor de eigen vereeniging zich niet afkeurend uit te laten over de grondslagen of de richting der mede-leden van de P.P.P.K.I. of schadedoende zinspelingen te maken; alle onderlinge geschillen moeten langs vredelievenden weg worden opgelost. — Red.).

De Indonesische pers dient mede te werken tot uitvoering van de motie door geen artikelen op te nemen die de een of andere nationale partij zouden kunnen grieven. Op haar rust eveneens de taak contact te scheppen tusschen de leiders en de massa; zij verschaft voorlichting aan het volk door het in gemakkelijk te begrijpen taal wegwijs te maken. Voor het voeren van propaganda moeten menschen worden genomen die bezadigd, welbespraakt, tactisch en niet egoïstisch zijn. Dat er moeilijkheden zullen worden ondervonden is te verwachten, doch de leiders moeten zich daardoor niet laten ontmoedigen, immers zij dienen de waarheid en zullen eveneens waarheid oogsten.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Post over den invloed der sociaal democraten in Indië.

Een redactionneel artikel in het Nr. van 22 Sept. van de „Ind. Post", neemt het door den heer Cramer op het congres van de (socialistische) Tweede Internationale gesprokene onderhanden, voor zoover dit betrekking heeft op „samenwerking tusschen de onderdrukte rassen en de onderdrukkers". De hr. Cr. wees er op dat in Ned.-Indië de socialisten bij menige gelegenheid met verschillende nationalistische groepen hebben medegewerkt. De zoogenaamde radicale concentratie, waartoe het initiatief door de socialisten is genomen, was een vorm van samenwerking, welke navolging verdient. Deze samenwerking die heel moeilijk was, is alleen mogelijk wanneer bij verschillende partijen de wil daartoe bestaat.

Tegen deze voorstelling van zaken komt de „Ind. Post" in verzet en is van meening dat de radicale concentratie een volkomen mislukking is geworden. Een volslagen fiasco.

„De waarheid, de naakte waarheid is, dat de sociaal-democratie in Indië totaal gehouden is buiten de radicale concentratie, nu aangegaan door de inheemsche elementen, die links georiënteerd zijn. De heer Stokvis heeft indertijd getracht deze uitsluiting te voorkomen door gloedvolle lezingen te houden, juist voor de Indische nationalisten, waar-

In hij zichzelf en zijn partij aanbeval als onwaardeerbare hulp. Vooral te Soerabaja hebben toen de nationalisten van de „Studieclub" hem te verstaan gegeven, dat zijn vurige liefde niet beantwoord werd. Hij liep een blauwtje.

En hij moest een blauwtje loopen. Want het is voor een ieder, die in Indië nu verder kijkt dan zijn neus lang is, duidelijk dat de zeer links gerichte inheemschen wantrouwen koesteren jegens iederen blanke, al zwaait hij nog zoo fier het roode vaandel...

Het getuigt werkelijk van geweldige zelfoverschatting indien (het zeer geringe aantal) socialisten een oogenblik denken, dat zij invloed zullen kunnen uitoefenen op de nationalistische beweging, zelfs indien deze beweging gesteld ware op dezen invloed, hetgeen stellig niet het geval is...

Critisch nuchter den toestand bekijkend en gesteund door de feiten, mag men beweren, dat al dat gepraat van de socialisten in Indië en in Nederland over de actie der partijgenooten in Indië, niets dan *blague* is. Zij hebben nooit een rol van eenige beteekenis gespeeld... Ze draaien naar links en ze draaien naar rechts. En ze weten niet waar ze het vinden moeten. Om de doodeenvoudige reden, die zij alleen niet begrijpen, dat wat ze zoeken in Indië niet te vinden is.

Tropisch Nederland.

Afl. 13 opent met het eerste gedeelte van een artikel van majoor C. L. Becking: Eenige schetsen uit Bantam (van de vele illustraties zijn vooral die interessant welke betrekking hebben op het fort Speelwijk, de handelsvestiging der O.-I. Comp. in de 17e en 18e eeuw). — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis geeft het vervolg zijner beschouwingen over de jongste onlusten op Java. — De hr. M. C. van Rouveroy van Nieuwaal vertelt bijzonderheden over Dipa Negara (onze wakkere tegenstander in den Java-oorlog van 1825—30) en zijn graf te Makassar (met afb.).

Journal of the Royal Asiatic Society.

Het Oct.-Nr. van dit te Londen verschijnende tijdschrift bevat van de hand van den hr. C. O. Blagden eene bespreking van verscheidene uitgaven over Indië, welke de wetenschappelijke wereld zullen interesseeren; speciaal noemen we de werken, waarvoor de hr. Bl. *uitvoerige* aandacht vraagt, nl. Prof. Dr. N. J. Krom's Engelsche editie der archaeologische beschrijving van den Boroboedoer, zoomede zijn Hindoe-Javaansche geschiedenis (beide verschenen bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage). De hr. Bl. laat zich over de beide geschriften van Prof. Krom zeer waardeerend uit; zijne bespreking van de Hindoe-Javaansche geschiedenis eindigt: Finally, I think it would be highly desirable to have an English translation of Dr. Krom's important work for the benefit of a large circle of readers to whom Dutch is, I regret to say, an unknown longue.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 12 (15 Sept.). Hoe moet men citronella-olie behandelen? door Dr. J. Zimmermann. — Geologische en agrogeologische kaarteering, door Dr. Ir. R. W. van Bemmelen. — Klein landbouw. Melkvee fokken in Ned.-Indië, door W. A. Schrauwen. — Enkele bijzonderheden omtrent den jutehandel. — Rubbersituatie en Zondagsrust.

De Indische Mercuur.

No. 43 (24 Oct.). Opening van het verbouwde Phytopathologische Laboratorium Willie Commelin Schotten en het daarin gevestigde centraal bureau voor Schimmelcultures te Baarn. — Positie van de Javasuiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere cultures in Ned.-Indië (aan het jaarverslag over 1927 ontleende mededeelingen). — De Kenafvezel, door P. van Besouw (ontleend aan het Alg. Landb. Weekbl. v. N.-I.). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente rubberliteratuur.

* * *

Landsdrukkerij. Jaarverslag 1927. (Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië). Weltevreden, Landsdrukkerij.

De rentabiliteit van de Ombilinmijnen, door A. Pakvis, hoofd van het Gouv. accountantskantoor te Padang. (De Ingenieur. 20 Oct. '28).

De spoor- en tramwegen op Sumatra, door P. Eibergen (met schetskaart). (Tijdschrift voor Econ.-Geographie. 15 Oct. '28).

Omong-Melajoe (Maleisch praten). Spraakkunst, oefeningen, woordenlijst, door Raden S. Nimpoeno. Amsterdam, W. Versluys. (Met afb. tusschen den tekst).

Onder Van Heutsz. Het leven van drie Hollandsche jongens in Indië, door H. P. Geerke. Amsterdam, J. M. Meulenhoff. Met platen.

W. O. J. Nieuwenkamp. Inlandsche kunst van Nederlandsch Oost-Indië. II. Beeldhouwkunst van Bali. 's-Gravenhage, H. P. Leopold. Met platen.

Die Lauterscheinungen in den Ambonischen Sprachen, von E. Stresemann. (Beihefte zur Zeitschrift für Eingeborenensprachen. X). Berlin, D. Reimer. 1927.

Suriname.

„De West" van 25 Sept. schrijft:

„Waterleiding. Wij vernemen van bevoegde zijde dat Dr. Jenny Weyerman, die een aantal waterleidingen in het zuiden van Nederland tot stand bracht, een waterleiding voor Paramaribo heeft ontworpen en dat hij op 9 November a.s. per s.s. Nickerie naar Suriname vertrekt ter nadere uitwerking daarvan ter plaatse."

Onze lezers zullen zich de interessante artikelen van Dr. Jenny Weyerman over een waterleiding voor Paramaribo in „De West-Indische Gids" herinneren.

* * *

In den avond van 26 September omstreeks negen uur zijn aardtrillingen waargenomen in Suriname. Men voelde de beweging en zag ook voorwerpen aan den wand in beweging komen. Schade is, voor zoover aan „De West" bekend werd, nergens aangericht. In de districten zijn de schokken ook duidelijk gevoeld. Van Alkmaar telefoneerde men, dat alle huizen in den omtrek schudden en meent men waargenomen te hebben, dat het verschijnsel gepaard ging met een dof onderaardsch gerommel.

* * *

„De Surinamer" van 30 Sept. schrijft:

„Op 25 September heeft er een verschrikkelijk onweer gewoed in Saramacca. De districtcommissaris bevond zich juist op reis van Catharina Sophia naar de Tijgerkreek. Tijdens het onweer was hij met een beambte van politie en twee tolken op de brug van de Tijgerkreek. Plotseling schoot er een bliksemschicht door het ruim. Een groote parwaboom, die in de nabijheid stond, werd gespleten. Terzelfder tijd viel er tusschen het groepje op de brug iets hards, dat de commissaris niet goed kon onderscheiden, doch door enkelen der aanwezigen werd aangezien voor een brok steen of iets dat sterk op steen geleek en uit de lucht kwam vallen. Het sloeg met een harden slag op het brugdek en kaatste daarop terug om over het hoofd van een der tolken te scheeren en in de rivier terecht te komen, waar het in kleine stukken uiteen scheen te spatten."

Een z.g.n. „vuurbol" schijnt het niet geweest te zijn. Anders zouden de waarnemers niet gesproken hebben van een steen.

* * *

Zooals „De West" van 2 Oct. schrijft, heeft de Gouverneur een ontwerp ingediend tot aanvulling van de verordening op den uitvoer van Possumhout.

De verordening, waarop dit ontwerp betrekking heeft, is destijds in het leven geroepen om W. L. Kann en diens rechtverkrijgenden de gelegenheid te geven in Noord-Amerika afzet te zoeken voor Possumhout, dat naar de overtuiging van den vergunninghouder voor bepaalde industrieele doeleinden zou kunnen worden aangewend. Sedert heeft de heer Kann zich groote geldelijke offers getroost om zijn doel te bereiken en belangrijke bedragen in de koloniale kas gestort; herhaaldelijk deden zich evenwel teleurstellingen voor hoofdzakelijk haren grond vindende in enkele tevoren niet bekende eigenschappen dezer houtsoort, die het gebruik in Amerika bemoeilijkten.

Dank zij het volhardend pogen van den heer Kann is thans de mogelijkheid geopend om tot afzet van de genoemde houtsoort, nadat deze hier te lande een bewerking zal hebben ondergaan, te geraken.

En inderdaad blijkt er bereidwilligheid tot kapitaal-verstrekking voor het oprichten en in bedrijf brengen en houden van een machinalen zaagmolen voor dit doel te bestaan, onder voorwaarde evenwel, dat een in de verordening vervatte bezwarende bepaling gewijzigd wordt, dan wel geheel vervalt. Bedoelde bepaling schrijft voor, welke hoeveelheden

Possumhout jaarlijks moeten worden uitgevoerd.

De heer Kann heeft zich, onder uiteenzetting zijner plannen, tot den Gouverneur gewend met het verzoek ontheffing te erlangen van deze bepaling.

De vergunninghouder heeft medegedeeld, dat bij het tot stand komen der verordening er inderdaad uitzicht bestond op de aflevering der vastgestelde minima, maar dat de fouten van het hout, welke bij het gebruik in het groot eerst duidelijker bleken, die verwachtingen den bodem insloegen.

Tegen schrapping van den eisch van den minimum uitvoer zonder meer dan wel het bij voorbaat of op een in het algemeen te ruimen grondslag erkennen van de aanwezigheid van overmacht bestaat echter het groote bezwaar, dat de bereiking van het doel, met de verleening van het monopolie beoogd, niet verzekerd zal wezen. Immers, dit doel was den concessionaris er toe te brengen meer arbeidsgelegenheid voor de Surinaamsche bevolking te scheppen en een der tot dusverre ongebruikte rijkdommen van het land te exploiteeren.

Aan bovengenoemd bezwaar wordt evenwel tegemoet gekomen, indien naast de bepaling met betrekking tot den minimum uitvoer nog een andere bepaling wordt opgenomen, die voor spoedige uitvoering vatbaar is en de zekerheid geeft die ter beschikking van bovengenoemd doel verlangd moet worden.

Deze bepaling is in overleg met belanghebbende gevonden in den eisch tot het oprichten, in bedrijf brengen en in bedrijf houden van een machinalen houtzaagmolen met een jaarlijksche verwerking van ten minste 3000 M3 Possumhout. Indien aan dezen eisch wordt voldaan, zullen daaruit voor het Land mede voordeelen voortvloeien van voldoenden omvang, om daarin den prijs te zien voor het verleende monopolie.

Indien het hier aangeboden ontwerp tot aanvulling van de verordening op den Possumuitvoer door de Koloniale Staten wordt aangenomen, heeft de Gouverneur het voornemen om, evenals dit in de afgeloopen jaren het geval is geweest, het begrip overmacht nog voor 1929 en 1930 ruim op te vatten, teneinde belanghebbende in de gelegenheid te stellen den bedoelden machinalen houtzaagmolen op te richten en in bedrijf te stellen en den afzet van het Possumhout tot genoemde hoeveelheid van 3000 M3 op te voeren. Daartoe is te meer reden, waar belanghebbende de verzekering heeft gegeven gedurende dien tijd al zijne krachten te zullen inspannen om, zoo mogelijk in vereeniging met andere hout-exploitanten, den uitvoer van onbewerkt Possumhout zoo hoog mogelijk op te voeren.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" een artikel vol cijfers over „Een Canadeesche Aluminium Moedermaatschappij".

Het Metal Bulletin van 31 Augustus meldt, dat de Surinaamsche Bauxite Maatschappij is ondergebracht bij de nieuwe maatschappij welke door de Aluminum Company of Amerika kort geleden in Canada werd gesticht onder den naam van Aluminum Ltd. Deze nieuwe holding company heeft $ 25.000.000 aan aandeelen uitgegeven en $ 20.000.000 aan obligaties, dus totaal $ 45.000.000.

Alle maatschappijen in den vreemde welke voorheen door de Aluminum Compay of Amerika werden beheerd, zullen dus voortaan onder beheer komen te staan van de nieuwe Canadeesche moeder-maatschappij.

Het „Metal Bulletin" meldt verder, dat de groote Arvide-fabriek in Canada (waaraan ook Suriname roode erts levert) haar voltooiing nadert en dat deze fabriek in staat zal zijn om aan de verhoogde vraag van Aluminium voor de volgende twee of drie jaren te voldoen.

* * *

In het „Gouvernements-Advertentieblad" van 24 September zijn de Statuten opgenomen van de „Vereeniging voor Surinaamsche Boren op coöperatieven grondslag „Ons Belang", gevestigd te Paramaribo..

De vereeniging, aangegaan voor 30 jaren, stelt zich ten doel de economische belangen harer leden te bevorderen.

* * *

Dr. N. Wing Easton te Rijswijk schrijft aan de „N. R. Crt." van 27 October, Av.bl. A:

„In uw Avondblad C van gisteren komt een aan

„De West" ontleend bericht voor over „Het petroleumvraagstuk in Suriname", waaruit blijkt dat het vinden van aardolie op Paradise op zwendel berust. In een door mij tevens ontvangen brief uit Paramaribo wordt nog vermeld, dat de boring, waaruit de olie op 100 m. zou zijn verkregen, bij onderzoek slechts 22 M. diep bleek te zijn, en dat de „ingenieur" Houdelet gevangen genomen is en zich voor den rechter zal hebben te verantwoorden.

Die uitslag verwondert mij niet. Enkele jaren geleden had ik de gelegenheid ter plaatse een nauwkeurig onderzoek in te stellen op drie gerapporteerde olievindplaatsen in Suriname. Op één dier plaatsen had een, eenigszins verklaarbare vergissing plaats gehad: op de beide andere echter kwam ik tot de overtuiging, dat men met opzettelijk bedrog te doen had. L'histoire se répète!

Het is jammer, dat het toen door mij uitgebrachte rapport niet, zij het slechts in substantie, openbaar is gemaakt; er hadden dan ook plaatsen en personen genoemd kunnen zijn, waarvan ik thans niet gerechtigd ben de namen te geven.

Voor zoover ik toen den bodem van Suriname heb leeren kennen n.l. het lagere terrein benoorden de watervallen tot aan zee, is de kans om aldaar aardolie te vinden in elk geval uiterst gering, en voor mijzelf acht ik ze zelfs buitengesloten. In het zuidelijke, hoogere terrein zal wel niemand naar petroleum gaan zoeken. Men zal zich in Suriname, ook in hoogste instantie, aan het denkbeeld moeten aanpassen, dat in die richting geen succes te verwachten is, en dit schrijven moge tevens een waarschuwing zijn voor mijn landgenooten om geen geld te steken in eenige onderneming, die exploratie naar petroleum in Suriname ten doel heeft."

Met deze waarschuwing doet Dr. Wing Easton een goed werk.

Maar is dat uitgestrekte land voldoende geëxploiteerd om met zekerheid te kunnen zeggen dat er nergens aardolie in den bodem zit?

Onze nabuur, Britsch Guiana, geeft den moed nog niet op. De „Daily Chronicle" (een te Georgetown verschijnend blad) van 7 Juni bericht de oprichting van een vennootschap, die — zooals het blad het uitdrukt — nu of nooit zal moeten uitmaken of er petroleum is. De vennootschap draagt den naam „Demerara Oilfields Limited".

De vennootschap heeft 55 perceelen land aan de Corantijn, in welk district het onderzoek zal plaats vinden en onderhandelt over het verkrijgen van nog meer land in het gronddistrict. (Zie „Het Koloniaal Weekblad" van 2 Aug.). Sedert hebben wij niets meer van de zaak vernomen.

* * *

Eenige weken geleden wezen wij op de wenschelijkheid om het interessante verhaal van wijlen Pater Rikken, *„Ma Kankanterie"*, dat vele jaren geleden als feuilleton was verschenen in „De Surinamer", in boekvorm uit te geven. Tot ons genoegen lezen wij nu in „De Surinamer" van 30 September dat sedert eenigen tijd de mogelijkheid wordt overwogen om de werken van Pater Rikken opnieuw in het licht te geven.

* * *

Naar men aan de „N R. Ct." van 23 Oct. mededeelt, zijn tot directeuren van de d.d. 4 October opgerichte West-Indische Compagnie benoemd de heeren Joh. J. F. de Freese, mr. F. W. D. C. A. van Hattum en A. C. Oerlemans, laatstgenoemde voor Suriname, terwijl bereids een benoeming als commissaris hebben aanvaard de heeren T. H. van Hattum, directeur van de N.V. Solleveld, van der Meer en van Hattum's Stoomvaart-maatschappij te Rotterdam, mr. dr. J. A. van Thiel, substituut-officier van justitie te Amsterdam en C. R. Weyting, oud districtscommissaris en laatstelijk agent generaal van het Immigratie departement van Suriname, te 's-Gravenhage.

* * *

Ter gelegenheid van Koningins verjaardag is in Suriname voor de eerste maal de voorwaardelijke invrijheidstelling toegepast.

* * *

Een wetsontwerp is ingediend tot wijziging van de wet van 2 Juli 1928 tot nadere wijziging en aanvulling van het reglement op het beleid der regeering in de kolonie Suriname, van de Surinaamsche Bankwet 1928, en van de wet van 2 Juli 1928 tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank. Volgens het slotartikel van de wet van 2 Juli 1928 treden deze wetten in werking met ingang van 1 Juli 1928. Ten gevolge van verschillende omstandigheden konden deze wetten eerst 2 Juli j.l. worden goedgekeurd en 23 Juli d.a.v. worden afgekondigd, zoodat er gebrek aan overeenstemming is tusschen deze data en den datum, waarop de wetten in werking treden. Het thans ingediende ontwerp beoogt deze onregelmatigheid op te heffen.

* * *

In de „N. R. Ct." van 26 Oct., Av.bl. B., een overzicht — van de hand van Jhr. L. C. van Panhuys — van de Amerikaansche wetenschappelijke expeditie in Suriname.

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

De belangstelling, hier betoond in het lot dezer eilanden, vindt ginds weerklank. De *Amigoe* van 8 Sept. l.l. bevat een ingezonden stuk van St. Eustatius dd. 6 Augustus l.l. van „A Tiller of the Soil," die vraagt „Who is to blame?" Daarin lezen wij: Van 1925 af is de toestand der bovenwindsche eilanden steeds slechter geworden. In dat jaar werd van bestuurswege propaganda gemaakt voor emigratie naar Curaçao. Gaf het bestuur er zich rekenschap van, dat die emigratie den achteruitgang moest ten gevolge hebben? Heeft het bestuur iets gedaan voor verbetering van den jammerlijken staat, waarin de eilanden vervallen waren? Men wil nu de belastingen afschaffen, maar zal dit de eilanden redden? Zij zijn al zinkende, en als de belastingen zullen afgeschaft zijn, zullen zij juist verdwijnen in de diepte van den economischen afgrond. Waarom is het gouvernement niet doortastend opgetreden? Waarom alles afhankelijk gesteld van het gevoelen van één man, en niet eens, als Engeland gewoon is te doen, een commissie herheen gezonden. Het moet voor het Nederlandsche bestuur een droevig gezicht zijn, dat verschil tusschen zijn bovenwindsche eilanden en de Engelsche er omheen?

„Als het bestuur deze eilanden meer en meer een lastpost ziet worden, waarom ze dan niet verkocht? Voor hen, die daar moeten wonen, zou alles beter zijn dan hun tegenwoordige toestand, en als het gouvernement eens over een tijdvak van een jaar of acht wilde terugzien, en beproeven uit te vinden wie de schuldige is, dan zou het zich zeker verplicht achten iets te doen om te trachten deze eilanden uit hun staat van armoede op te heffen."

In de *Amigoe* van 15 Sept. l.l. schrijft pastoor Spekle van St. Eustatius:

„Op 't eiland St. Eustatius wordt de armoede en ellende der arme bevolking met den dag erger.

De laatste bron van eenige inkomsten — sisalfactory — is reeds ruim een maand stopgezet. Vele kinderen, jongens en vrouwen konden daar nog een centje verdienen met 't sisal-snijden. Nu is dat afgeloopen. De menschen weten niet meer, hoe ze aan hun dagelijksch brood moeten komen. Daarbij komt nog, dat door de langdurige droogte de grond niets oplevert — geen potatoe of jam is te verkrijgen — zoodat de menschen naar de shop moeten, om een paar broodjes of wat meel te koopen. Maar daar velen geen rooie duit bezitten, heerscht er nu groot gebrek. Vele kinderen komen nog nuchter naar school, sommigen verkoopen hun laatste sieraden als een nikkelen armbandje. Fatsoenlijke kleeren of schoeisel hebben de meesten niet meer. Velen kloppen daarom aan de deur van den Pastoor om een couple of cents. En toch kan de Pastoor niet voor alles zorgen! — Wat is nu de oplossing? — dat die sisal-factorij onmiddellijk door een particulier of door 't gouvernement wordt overgenomen, niet uit winstbejag, maar alleen om werkverschaffing te verleenen aan vele armen."

Hoedenvlechtnijverheid.

Niet dikwijls meer hooren wij iets van de hoedenvlechtnijverheid. Daarom deelen wij thans mee een briefwisseling in het afgeloopen jaar gevoerd tusschen de Kamer van Koophandel en Nijverheid op Curaçao en het bestuur.

9 Maart 1927 schreef de Kamer:

„De Kamer van Koophandel en Nijverheid alhier neemt hierbij beleefd de vrijheid Uwer Excellentie's welwillende aandacht te vragen voor de Stro-hoedenvlechtindustrie.

„De schijn kan bestaan, dat deze industrie bij de groote opleving van Curaçao niet meer noodig is. Vroeger was zij toch van groot belang voor de bevolking en men kan niet weten of zij later niet blijken kan weer in een behoefte te voorzien. In ieder geval zou het jammer zijn deze industrie, die het met zooveel moeite en kosten tot een zekere hoogte gebracht heeft, te laten verloopen. En dien kant gaat het schijnbaar zoo langzamerhand op en wel eenerzijds wegens de toevloeiing van middelen uit andere bronnen en anderzijds wegens het tegenwoordig heerschend gebrek aan grondstof: stroo. Dit stroo wordt uit Maracaibo betrokken en het deed zich verleden jaar plotseling voor, dat er geen stroo meer te krijgen was of niet tegen redelijken prijs en wel tegen den enorm hoogen prijs van *f* 20.— en meer per bos, waar men vroeger *f* 4.— à *f* 5.—, hoogstens *f* 8.— betaalde. Wel is waar zijn ook de prijzen der hoeden gestegen met 10 %, maar dit vormt geen compensatie voor de enorme stijging van den prijs van het stroo.

De meening wordt vernomen, dat er weinig te doen valt tot verhelping van de duurte van het stroo, aangezien men gelooft, dat deze toegeschreven moet worden aan den opbloei van Maracaibo en schaarschte van werkvolk. De mogelijkheid is ook niet uitgesloten, dat de invoer van stroo uit Maracaibo in één hand is, die de prijzen hoog houdt. Geconstateerd is dit echter niet geworden.

Het wil der Kamer gewenscht voorkomen, dat er in deze iets gedaan wordt; dat er een onderzoek ingesteld wordt naar de oorzaken en naar de middelen om in den toestand verbetering te brengen. Als hij zoo voortduurt zullen gaandeweg de vlechtsters het vlechten verleeren en als eens de oorzaken van den tegenwoordigen opbloei van Curaçao ophouden te bestaan, zullen de menschen zitten zonder die bronnen van bestaansmiddelen en ook zonder het hulpmiddel door de stroohoedenvlechterij verschaft.

Het hoedenstroo hoeft trouwens niet alleen uit Maracaibo betrokken te worden. Men zou wel stroo uit Jamaica kunnen krijgen en de Curaçaosche Vereeniging van hoedenvlechtsters Arbeid Adel betrekt uit Ecuador zeer goed stroo voor fijne hoeden; misschien, dat er ook wel stroo voor de stapelhoeden kan worden verkregen.

Het moge der Kamer daarom vergund zijn Uwer Excellentie's welwillende tusschenkomst te verzoeken om van de Nederlandsche Consuls ter plaatse, in het bijzonder van dien van Maracaibo, inlichtingen ten deze te bekomen."

Het bestuur stelde zich in verbinding met de Nederlandsche consulaire ambtenaren te Kingston, Maracaibo en Guayaquil. Van den eerstgenoemde kwam een monster stroo, dat bij onderzoek zeer bruikbaar werd gevonden.

Aruba.

La Union vertelt, dat de heer A. Laclé zijn plantage Bubali, die hij ongeveer 20 jaar geleden voor *f* 800.— kocht, voor *f* 60.000.— verkocht heeft aan de Arend Petroleummaatschappij.

Bonaire.

Hetzelfde blad meldt, dat de vermeende ontdekking van petroleum, waarvan wij eenige weken geleden bericht gaven, op niets uitgeloopen is.

De inbraak bij de Hollandsche Bank voor W.-I.

Van de daders zijn er twee veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf met tewerkstelling, een derde heeft 2 jaar met tewerkstelling gekregen wegens heling, een vierde is vrijgesproken.

Eindelijk!

is het Koloniaal Verslag over 1926 verschenen. Het is onbegrijpelijk, waarom het met die stukken steeds later worden moet. De gegevens over 1927 zijn al lang meegedeeld in de openingsrede van den gouverneur en onlangs weer in het jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Burgerlijke Stand.

Het doopboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao 1785 Febr.—1799 Dec. heeft een hiaat. 19 July 1794 is de laatste doopakte van ds. Wildrik. Dan volgen, te beginnen met 21 Febr. 1796 „Kinderen gedoopt ten tijde van Dionysius Joannes Godefridus de la Houssaye, als predikant te Curaçao gearriveert den 10 Febr. 1700 zes en negentig en hebbende intrede gepredikt wegens zware ziekte, eerst den 13 Maart e.a. Q. D. B. V. In Nomini sui gloriam et ecclesiae salutem."

In het ondertrouw- en trouwboek staat na de akte van 13 Juni 1794 met de hand van ds. De la Houssaye geschreven: „Hier eindigt de aanteekening van vader *Wildrik* door zijn dood." Verder

vindt men daar ook bovenstaande mededeeling omtrent komst en intree van ds. De la Houssaye. Zijn intreetekst wordt meegedeeld, Titus II:11—15a: „Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle menschen, en onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijkheden verzakende, matig en regtvaardig en godzalig leven houden in deze tegenwoordige wereld, verwachtende de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van den grooten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus, die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zoude verlossen van alle ongeregtigheid en Zichzelven een eigen volk zoude reinigen, ijverig in goede werken. Spreek dit, en vermaan en bestraf met allen ernst." En dan: „Quod Deus benevertat in Nominis sui gloriam et ecclesiae salutem per Dominum Nostrum Jesum Christum!!! Amen." Volgt de eerste akte van 26 Febr. 1796.

Uit den Verren Vreemde.

Hoog bezoek aan Indië.

De Belgische koningsfamilie strekt haar reislust al verder uit. Nadat de kroonprins Kongo bezocht had, zijn Koning Albert en Koningin Elisabeth daar ook heen gegaan, al de bezwaren tegen een dergelijk bezoek van den monarch aan de kolonie zijn terzijde gezet of overwonnen. En zoo pas zijn de hooge reizigers in België teruggekeerd, of men verneemt dat een reis van Prins Leopold, den kroonprins, met zijn, dadelijk in België populair geworden, gemalin Prinses Astrid van Zweden, besproken en geregeld is, zoodat het vertrek per „Insulinde" van den Rotterdamschen Lloyd, zelfs reeds is bepaald op 23 November uit Marseille.

Deze reis heeft blijkbaar de instemming gevonden van de Belgische en de Nederlandsche autoriteiten, zonder wier bemoeienis een dergelijke onderneming niet tot uitvoering zou kunnen komen, en wij veroorloven ons, als onze bescheiden opvatting, uit te spreken, dat wij in dit voornemen niets dan goeds zien.

Het Belgische koningspaar heeft niet alleen in Kongo gereisd, maar ook in Britsch-Indië, waar 't incognito bleef. Voor het kroonprinsenpaar behoeft dit in Nederlandsch-Indië ook niet op bezwaren te stuiten. Wie weet, wordt deze reis ook niet gedacht als een proef voor een bezoek van het Belgische koningspaar aan onzen veel besproken en hoog geprezen Oost!

Zit er politiek in de reis van Prins Leopold en Prinses Astrid, dan kan 't, dunkt ons, slechts goede politiek zijn. Er valt, ook voor het toekomstig hoofd van België en Kongo zeker veel leerzaams te zien in ons Indië. Tusschen twee buurstaten zijn er bijna altijd gevoeligheden van den dag, zoo ook tusschen Nederland en België, deze zijn voor enkele vraagstukken momenteel wat sterker geaccentueerd. Dat de koninklijke familie in dezen tijd met het Indische reisplan is gekomen, dat de beide regeeringen 't gemakkelijk over de uitvoering eens zijn geworden, dat de hooge reizigers zonder veel omhaal naar en door onze koloniën gaan trekken, dit alles doet ons herhalen: zit er politiek in, dan kan 't slechts goede politiek zijn.

Intern. samenwerking van Roode-Kruis-organisaties.

De XIIIe internationale conferentie van het Roode Kruis, die van 23—27 October in Den Haag gehouden is, heeft vele punten aan de orde gesteld, die recht op vermelding zouden hebben, maar bij de beperkte ruimte welke wij, in deze rubriek, aan deze samenkomst kunnen toewijzen, meenen wij beter te doen door niet te trachten een denkbeeld van 't veelvoudige te geven, maar alleen over een behaald succes te spreken, dat de blijvende beteekenis van deze conferentie zal uitmaken.

Prins Hendrik was de voorzitter, generaal Röell ondervoorzitter. Deze leidde de dagelijksche vergaderingen in de Ridderzaal.

Donderdag, den 25en, werd tegen 't middaguur de uitslag bekend der stemming, die, met algemeen applaus begroet, over het door ons bedoelde besluit besliste.

Zelfs in de Internationale Roode Kruis-organisatie hadden de oorlogstegenstellingen zich doen gelden. Le Comité international de la Croix-Rouge was meer op de ex-Centralen, la Ligue des Sociétés de la Croix-Rouge meer op de voormalige Entente georiënteerd. Een andere onderscheiding, volgens de statuaire bedoeling is, dat de eerste meer op de oorlogswerkzaamheid, de tweede meer op werkzaamheden bij vredesrampen gericht is. Wij zullen de verschillen en geschillen niet nader uitwerken; voor heteen nu verkregen is zij voldoende te vermelden, dat voormannen in 't Nederlandsche R.K. geijverd hebben om de kloof, voor zoover deze bestond, te overbruggen, kan 't zijn te dempen. Er is voor oorlogs- èn voor vredeswerk plaats en reden. Een van hen, die zich hiervoor bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, is Mr. Dresselhuys geweest, die 't welslagen van zijn pogingen niet heeft mogen beleven. Toch is

't stellig een voldoening voor ons land, dat de bezegeling van de vereenigingspoging nu in Den Haag heeft mogen plaats vinden.

Donderdag zijn de nieuwe statuten goedgekeurd van La Croix-Rouge Internationale, en dit geschiedde met algemeene stemmen, met deze uitzondering, dat de Scandinavische staten een voorbehoud maakten t.o.z. van een artikel (VI, een kwestie van interne organisatie) en van dit artikel alleen.

Art. 1 van de nieuwe statuten zegt: Het Int. R. K. omvat de nationale vereenigingen, het Int. Comité van het R. K. en de Liga van R. K. vereenigingen. De hoogste beraadslagende autoriteit van het Int. R. K. is la Conférence internationale. Deze is samengesteld uit afvaardigingen van alle nationale vereenigingen, afgevaardigden van de Staten, deelnemende aan de conventies van Genève, alsmede afgevaardigden van het Int. Comité van het R. K. en van de Liga van R. K. vereenigingen.

De Conférence komt minstens een maal in de vier jaren te zamen, liefst echter elke twee jaren.

De bestaande vereenigingen en organisaties werken zelfstandig door, haar arbeid wordt echter meer gericht op samenwerking, hierbij kan de nieuwe instelling al invloed ten goede uitoefenen. Een permanente commissie van negen leden voorziet in de werkzaamheden welke tusschentijds te verrichten zijn en bereid de volgende bijeenkomst van de Conférence voor.

Volgens uitingen op de bijeenkomst in Den Haag, zou de internationale werkzaamheid van het R. K. hiermede een nieuw tijdperk te gemoet gaan.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Volgens bericht van den Secretaris der afdeeling Amsterdam, den heer L. D. Petit, zal deze op Maandag 5 November e.k. tusschen 11.30 en 1 uur wederom te spreken zijn in het gebouw der Burgerwacht aldaar.

Afdeeling Amersfoort.

VOORDRACHT INHEEMSCHE RASSEN.

Donderdag 25 October j.l. opende de afdeeling Amersfoort haar winterseizoen met eene lezing, gehouden door den heer Johan Koning, over het onderwerp: „Precieuse en Curieuze vertellingen uit het leven der inheemsche rassen."

De zaal van Amicitia was goed bezet, toen de voorzitter E. Roodhuyzen den spreker bij de aanwezigen inleidde.

Reeds menigmaal is over deze lezing in ons weekblad een verslag verschenen, zoodat ondergeteekende zich ontslagen acht van den plicht hierover in bijzonderheden te treden. Volstaan kan worden, dat de heer Koning de aanwezigen boeide door zijn interessante voordracht, welke na de pauze met lichtbeelden werd toegelicht, waarna onze Voorzitter met een warm woord van dank den spreker bedankte voor zijn alleszins leerzame en belangwekkende lezing.

De Secretaris,
E. H. BERGSMA.

Afdeeling Nijmegen.

LUCHTVAART EN FILM.

Het seizoen 1928—'29 werd geopend met eene middagvoorstelling in het Olympia Theater, waarbij door den luchtvaartdeskundige, den heer Elout, de vertooning van luchtfoto's en de K.L.M.-Film werd toegelicht.

Voor den aanvang der voorstelling hield de voorzitter, de heer G. J. Burger, een korte rede, waarbij de noodzakelijkheid werd betoogd om vooral hen, die nimmer in Indië waren, aan te sporen lid van de vereeniging „Oost en West" te worden, omdat zij daardoor beter zouden leeren inzien het groote belang dat Nederland heeft bij zijne koloniën en hoe nuttig en noodig die kennis is bij het beoordeelen van vraagstukken, vaak van het allergrootste belang, die in Nederland worden beslist.

Het woord was daarna aan den heer Elout, die zijn auditorium, dat in grooten getale was opgekomen, op de meest aangename, vaak humoristische wijze, een vlot overzicht gaf van de ontwikkeling van de luchtvaart en aan de hand van keurige kiekjes de inrichting en het onderhouden van de luchtvaart-toestellen duidelijk maakte.

Na de pauze ging de K.L.M.-Film, die in alle opzichten uitstekend voldeed en aan het eind waarvan de heer Elout een dankbaar applaus van de aanwezigen in ontvangst had te nemen, hetwelk door den voorzit-

ter in zijn slotwoord nog eens terdege onderstreept werd.

Voor dit welslagen komt ook den directeur van het Olympia Theater een woord van dank toe voor de zeer welwillende wijze, waarop door hem steeds de afdeeling wordt tegemoetgekomen.

Vermeld dient nog te worden, dat eene, gedurende de pauze, gehouden collecte ten bate van de slachtoffers van de stormramp op Saba en St. Eustatius, *f* 44.26 opbracht, welk bedrag bereids werd overgemaakt aan den penningmeester van de betreffende commissie.

De Secretaris,
L. ROPKE.

Afdeeling Rotterdam.

FILMVERTOONING EN MUZIEK.

Op 2 November a.s., des avonds te 8 uur, zal in de bovenzaal van „Tivoli", Coolsingel te Rotterdam, door de Hollandsche Film Universiteit, in samenwerking met de Vereeniging „Oost en West", afd. Rotterdam, en met het „Ned. Indon. Verbond", afd. Rotterdam, voor leden van deze vereenigingen de Regeeringsfilm van W. Mullens worden vertoond, opgeluisterd door krontjong- en hawaianmuziek.

Het Bestuur van „Oost en West", Afd. Rotterdam,
J. D. M. VAN REYN SNOECK,
Secretaris.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

DE VOORDRACHTSKUNSTENAAR W. NIESTADT.

„De Mare", Orgaan der Volksuniversiteit, meldt, dat het lid van „Oost en West", de heer W. Niestadt, op 20 November e.k. te 3 uur in het Stedelijk Gymnasium aan de Laan van Meerdervoort, Den Haag, het volgend program ten gehoore zal brengen::

Un Soir sous les Tropiques, De Menscheneter, Holland in de rimboe, Holland—Indië-vluchten, Mah Wagroh, Mijn Kokkie en In een Indisch restaurant.

Van de Redactie.

ERRATUM.

„Les Pays-Bas et leurs Colonies", uitgave van L'Illustration Economique et Financière, kost niet 40 fr., doch 14 fr. (Zie K. W. van 25 Oct., No. 43, pag. 514 onderaan).

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIË:

Mr. O. E. van Schravendijk, Rechterlijk ambtenaar, Wasstraat 22, Leiden.
Mej. L. M. van Heusden, Verpleegster 1e kl. b. d. D. V. G., Doelenstraat 15c, Amsterdam.
Mej. T. Ham, Idem als voren, Diaconessenhuis, Leeuwarden.
H. A. Richard, Houtvester b. d. dienst v. h. Boschwezen, Bennekomscheweg 2, Ede.
J. Wulff, Gouv.-arts bij den D. V. G., Grünestrasse 54, Bremerhaven.
H. Nijenhuis, Houtvester b. d. dienst v. h. Boschwezen, Zutphen, Weg naar Laren 17.
Dr. A. N. W. Lorenzen, Amb. v. d. Chineesche boekhouding 1e kl. b. d. Belasting-Accountantsdienst, Friedensallee 63 II, Altona a. Elbe.
Dr. H. L. P. Engelman, Galvinstrasse 30 II, Berlin N. W. 40, beroep idem als voren.
Mr. H. J. G. d'Ancona, Adm. Ambt. b. h. Binnenl. Bestuur, Groenhovenstraat 21, Leiden.
P. C. Jansen, Tijd. opz. werkpl. dienst S.S. en Tr., Middellaan 56, Breda.
Mej. E. F. Liens, Onderwijzeres bij het M.U.L.O., Lomanstraat 1boven, Amsterdam (Z.).
Mej. Ir. E. L. Triebart, Natuurwetensch. techn. ambt. D.V.G., Hotel „De Nieuwe Doelen", Leeuwarden.
Mej. M. J. Crevels, Onderwijzeres bij het O.L.O., Cronjéweg 14, Oosterbeek.
Ir. H. G. Fokker, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Veldweg, Hattem, „Lucretia".
J. J. Poldermans, Onderwijzer bij het O.L.O., Singelstraat 185, Middelburg.
F. W. F. Hunger, Adm. ambtenaar bij het Binn. Best., Middelweg 10, Wassenaar.
C. Schot, Tijd. gedipl. hoofdopz. bij het mijnenmagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaya; Brielsche Straatweg 124c, Nieuw Helvoet.
W. M. Bonne, Gouv.-arts bij den D.V.G.; Leeuwenlaan 244, 's-Graveland..
J. J. Buning, Accountant 3e kl. bij den G.A.D.; **Karel** van Manderstraat 18, Haarlem.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO:

I. Wagemaker, Gezaghebber van Aruba; p/a. **Mevr. de** Wed. Jonkers, Gasthuisstraat 77, Tiel.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR SURINAME:

Dr. J. W. June Weyerman, Opdracht verband houdende met het tot stand brengen van een Drinkwaterleiding voor Paramaribo; Lid van den Centr. Gezondheidsraad, Goes.
J. Blokland, Boormeester v. d. Waterleiding te Paramaribo; B 90 C I te Giessendam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. M. Kottier, Referendaris b. h. Dep. v. Gouv. Bedr., Brugstraat 78, Almelo.
P. G. Bijdendijk, Voorzitter Landraad te Medan, Thorbeckeplein 2, Amersfoort.
L. A. L. Kortman, Ged. gezaghebber b. h. Binn. Best., van Cittersstraat 39, Rotterdam.
Mej. Mr. A. Hissink, Wnd. griffier v. d. Raad v. Justitie te Makassar, Jan Luijkenstraat 96, Amsterdam.
J. Gronloh, Onderluitenant der Inf., Bellamypark 4, Amsterdam.
W. J. F. Heintjes, Onderluitenant der Inf., Irisstraat 113, 's-Gravenhage.
P. C. J. Scheffelaar, Kapt. der Inf., Amsterdam, Stadhouderskade 39; na 1 Nov.: Van Lennepkade 25.
P. E. E. J. le Cocq d'Armandville, Burgemeester van Palembang; p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
S. A. Tanamal, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Achter den Dom 12bis, Utrecht.
J. J. Geurts, Wd. plv. inspecteur bij het Inl. Onderwijs in het 5e ressort; Reinkenstraat 44, 's-Gravenhage.
Jhr. J. M. von Schmidt auf Altenstadt, Ass.-resident der Westkust van Atjeh; Statenlaan 39, 's-Gravenhage.
B. G. F. Geijp, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.; Hoogewoerd 43A, Leiden.
Mej. C. E. Nijland, Typiste 1e kl. bij den dienst der S.S. en Tr.; Beeklaan 356, 's-Gravenhage.
Mr. G. A. van Schouwen, Voorzitter van de Landraden te Poerwokerto, c.a.; Duinweg 22, 's-Gravenhage.
R. van Zuijlen, Opzichter 1e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Meerhuisenplein 18, Amsterdam.
I. R. Vossen, Werkbaas bij de S.S. en Tr.; Paul Krugerlaan 127, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

J. H. ten Hagen, Wnd. hoofdcommies bij het Dep. van Onderwijs en Eeredienst; Beeklaan 356, 's-Gravenhage.
J. C. H. Friederich, Directeur van het Onderwijs den P.T.T.-dienst; Heelsum.
J. R. L. Boers, Beheerder 1e kl. bij 's Lands Pand te Pandangan, L. v. Meerdervoort 247, 's-Gravenhage.
L. P. J. Vermeulen, Leeraar b. d. Kon. Willem school te Batavia, Boomberglaan 7, Hilversum.
G. Bruinsma, Onderwijzer 1e kl. b. h. Openb. Lager Onderwijs, Eschdoornstr. 70, 's-Gravenhage

Mutatiestaat van 24 tot 31 October.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. F. Matuli, O.-I. Ambtenaar m. v., Amsterdam, Amstelveensche Weg 124. f 5.	Eigen aanmelding.
J. B. T. Mulder, Oud Hoofdonderwijzer O.-I., Maastricht, St. Lambertuslaan 43. f 5.	Eigen aanmelding.
T. G. A. Perelaer, Oud Kolonel Art. N.-I. L., Den Haag, Jacob Gillesstraat 32. f 6.	Eigen aanmelding.
Mevr. M. de Wit-Trappen, Voorburg, Laan van Swaen 18. f 5	den heer R. A. H. Thierbach te Den Haag.
Mr. D. A. Delprat, Directeur St. Mij. Nederland, Amsterdam, Prins Hendrikkade 108/14. f 5	den heer W. Rehbock te Amsterdam.
Prof. Jhr. B. C. de Savornin Lohman, Utrecht, Willem de Zwijgerstraat 1. f 5	den heer L. D. Petit te Amsterdam.
H. J. A. Nijpels, Agent van de Rotterdamsche Lloyd te Eindhoven, Fazantlaan 6. f 5	Hoofdbestuur „Oost en West".
W. A. van der Beek, Kapitein N.-I. L., Den Haag, Obrechtstraat 279, f 5.	den heer F. H. W. R. Logeman te Den Haag.
J. H. Siegers, Officier v. Administratie der Konink. Marine, Den Haag, Nieuwe Parklaan 185. f 5	den heer F. H. W. R. Logeman te Den Haag.
A. J. Haaxman, Oud President Weeskamer in N.-I., Den Haag, 2de Schuytstraat 114. f 5	Secretaris Afd. Den Haag.

Rectificatie: L. P. J. Secrève, Gep. Luitenant-tit., Den Haag, Valkenboschkade 366.

Afschrijvingen

Rijksschool voor Onderwijzers te Nijmegen, Oranjesingel (opgeheven).
A. H. de Bats, Apeldoorn, Burglaan 24 (overleden).

Adresveranderingen

O. W. Veldhuijzen, Majoor-Intendant N.-I. L., van: Brussel, Avenue Albert 145, naar: Oisterwijk (N.-Br.) villa „Adjomare".
H. Bossert, Amsterdam (W.), van: Joh. Verhulststraat 93b naar: Vondelstraat 180huis.
Ph. A. Feltzer, Amsterdam, van: Leidsche Kade 81 naar: Noorder-Amstellaan 133 II.
G. van den Bosch, Amsterdam (O.), van: Middenweg 143, naar: Nieuwe Weg 12.
H. Heins, Rotterdam, van: Nieuwe Binnenweg 154a, naar: Noordsingel 210a.
J. Heppener, Inspecteur S.S., van: Gouda, Crabethstr. 37, naar: Den Haag, Paulus Buysstraat 2. f 7.50.
Prof. Ir. C. W. Weijs, Den Haag, van: Prinse Vinkenpark 8, naar: Riouwstraat 142, Pension Ruijvekamp.
B. van Delden, van: Den Haag, Statenlaan 54, naar: Godesberg a. Rhein, Rheinallee 37.
S. Nijdam, Controleur 1ste kl. B.B., van: Wassenaar, Sandhorstlaan 3, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
P. L. Verschoor, 2de Luit. Inf., van: Scheveningen, Leuvensche straat 73, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O., IIe Afd.
J. van Bendegom, Bouwkundige, Nijmegen, van: Hazenkampsche Weg 109, naar: Marterstraat 94.
J. J. C. van Dijk, fgd. Controleur B.B., van: Rotterdam, Jonkerfransstraat 67 A, naar: Weltevreden, p. Dep. B. B.
W. van den Brink, Gep. O.I. Ambtenaar, van: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 472, naar: Scheveningen, Harstenhoekweg 83.
Ir. W. Zwaan, Leeraar Middelbare Koloniale Landbouwschool, van: Den Haag, Koningin Wilhelminalaan 478, naar: Deventer, St. Jurriensstraat 25. f 5.
F. C. Bouman, thans: Agent van de Internationale Crediet- en Handelsvereeniging „Rotterdam" Batavia.
Mr. W. F. C. van Hattum, Voorzitter Landraad, van Soekaboemi, naar: Sindjai (Z.-Celebes).
D. J. Hoogkamer, Adm. Ambt. B.B., van: Kota-Baru (Poeloe Laut), naar: Amoentai (Z.O. Borneo).
C. Marcus, Majoor, geplaatst bij het 3e Bat. Inf. te Poerworedjo.
Mr. H. G. Verhoeff, Ambtenaar b. d. Algem. Bestuursdienst, van: Serang, naar: Pekalongan.
L. E. F. Weijergang, Den Haag, van: Koningskade naar: Laan Copes v. Cattenburgch 74.
Rectificatie: E. du Bois, Den Haag, 1e Sweelinckstraat van: 75 naar: 45.